

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Vojtěch Bill

Intervence na pozvání

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Intervence na pozvání vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Zubří dne 22. března 2020

Vojtěch Bill

Za vedení diplomové práce a zprostředkování řady zážitků spojených s mezinárodním právem během studia děkuji JUDr. Martinu Faixovi, Ph.D.,MJI

Seznam zkratek

AU	Africká unie
ČTK / AP	Česká tisková kancelář / Associated Press
ČSSR	Československá socialistická republika
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států
EU	Evropská unie
OSN	Organizace spojených národů
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
MVČK	Mezinárodní výbor červeného kříže
NCSROF	Národní koalice sil revoluce a syrské opozice
RB	Rada bezpečnosti
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
VS	Valné shromáždění

Obsah

Seznam zkratk.....	4
Obsah.....	5
1. Úvod.....	7
2. Právní rámec intervence na pozvání.....	9
2.1. Zásada nevměšování.....	10
2.2. Nevhodnost užití pojmu „intervence“.....	13
2.3. Zákaz užití síly.....	14
2.3.1. Rozsah aplikace zákazu užití síly.....	16
2.3.2. Intervence na pozvání a kogentní povaha zákazu užití síly.....	17
2.4. Závěr.....	21
3. Vnitrostátní ozbrojený konflikt a intervence na pozvání.....	22
4. Subjekty intervence na pozvání.....	25
4.1. Opozice a její způsobilost k pozvání.....	25
4.1.1. Opozice.....	25
4.1.2. Nezpůsobilost opozice učinit pozvání.....	25
4.1.3. Pozvání opozicí jako reakce na mezinárodně protiprávní činy vlády.....	26
4.1.4. Opozice jakožto legitimní představitel lidu.....	27
4.1.5. Protiintervence.....	28
4.1.6. Závěr.....	28
4.2. Vláda a její způsobilost k pozvání.....	29
4.2.1. Vláda.....	29
4.2.2. Nikaragujský závěr.....	30
4.2.3. Princip oboustranné nezpůsobilosti a hledisko efektivní kontroly.....	31
4.2.4. Legitimita vlády a vliv na způsobilost k pozvání.....	33
4.2.5. Závěr.....	36

4.3.	Intervenující stát	37
5.	Pozvání a jeho náležitosti	39
5.1.	Forma zvacího aktu.....	39
5.2.	Obecné zmocnění k intervenci.....	39
5.3.	Čas pozvání jako relevantní hledisko	41
6.	Intervence ECOWAS v Gambii v roce 2017	43
6.1.	Skutkový děj	43
6.2.	Užití síly.....	45
6.3.	Způsobilost k pozvání.....	46
6.4.	Časové hledisko	47
6.5.	Závěr	48
7.	Závěr.....	49
	Seznam použitých zdrojů.....	52
	Seznam klíčových slov / Keywords.....	58
	Shrnutí / Summary.....	59

1. Úvod

Intervencí na pozvání je, zcela nejjednodušeji a nejtypičtěji řečeno, užití síly jednoho či více států na území státu jiného, které je ospravedlněno souhlasem dotčeného státu¹, a to v mezích, v nichž může dotčený stát souhlas relevantně dát.² I přes různé náhledy na šíři aplikace tohoto institutu a jeho vlastnosti či předpoklady je tato definice obecným rámcem, který lze brát jako ideální výchozí můstek.

Praktické případy, které se alespoň přibližně intervencí na pozvání v dnešním smyslu podobají, lze v lidské historii nalézt po stovky či tisíce let nazpět. Pokud čistě pro zajímavost nahlédneme do českých dějin, lze připomenout vpád pasovských do Prahy v roce 1611 nebo mnohem aktuálnější invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 a následný dlouholetý pobyt Střední skupiny vojsk sovětské armády na československém území. V současné mezinárodní praxi lze intervencí na pozvání nalézt takřka v každém probíhající vnitrostátním či smíšeném ozbrojeném konfliktu.³ Pro příklad stačí nahlédnout na konflikty, které byly vyvolány Arabským jarem, anebo na praxi afrických států, kde zvláště je intervence na pozvání běžným jevem⁴ i mimo ozbrojené konflikty. I přes řadu teoretických sporů ohledně dílčích aspektů intervence na pozvání takřka nikdo nepochybuje o tom, že je pevnou součástí mezinárodního práva a její užití obecně je přípustné⁵, což je odklon od dřívější nauky.⁶

Je smutné, že tématu intervence na pozvání se i přes jeho aktuálnost a bohatost zahraniční literatury česká jurisprudenc takřka nevěnuje. Pojednání o tématu je předmětem téměř výhradně starší literatury⁷, popřípadě tvoří pouze malou a stručnou část obecněji zaměřené literatury⁸ a vysokoškolských kvalifikačních prací.⁹

¹ Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 2.

² WIPPMAN, David. Pro-Democratic Intervention. In WELLER, Marc (Ed.). *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 805.

³ PERIŠIĆ, Petra. Intervention by Invitation – When Can Consent from a Host State Justify Foreign Military Intervention? [online]. <http://www.researchgate.com>, prosinec 2019 [cit. 20. března 2020]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/337969766_Intervention_by_Invitation_-_When_Can_Consent_from_a_Host_State_Justify_Foreign_Military_Intervention>. s. 6.

⁴ DE WET, Erica. The Modern Practice of Intervention by Invitation in Africa and Its Implications for the Prohibition of the Use of Force. *The European Journal of International Law*, 2016, roč. 26, č. 4, s. 998.

⁵ PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 7.

⁶ blíže in MENCER, Gejza. K pojmu a podstatě intervence na pozvání. *Acta facultatis iuridicae universitatis Comenianae*, 1969, č. 13, s. 2 - 14.

⁷ tamtéž

⁸ FAIX, Martin. *Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One. Securing International Peace and Security: International Law on the Use of Force*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 91 - 92.

⁹ HAMBÁLEK, Jiří. *Legalita vojenského zásahu během občanské války v Jemenu*. Praha. 2019. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Vedoucí práce Veronika Bílková. s. 26 - 32.

V samotném úvodu práce bude nezbytné vymezit relevantní právní rámec institutu intervence na pozvání, který vychází především z obvyčejových principů zákazu užití síly a zásady nevměšování. Bude tedy zahrnuto pojednání o relevantních právních normách.

Vymezení teoretických východisek intervence na pozvání bude vyžadovat zodpovězení několika otázek či doktrinálních nejasností, které ve svém souhrnu poskytnou osnovu pro posouzení, zda lze ten který praktický případ považovat za legální intervenci na pozvání, nebo za porušení zákazu užití síly a zásady nevměšování.

Krom již zmíněného právního rámce půjde o následující oblasti:

- 1) Vyžaduje intervence na pozvání existenci (vnitrostátního) ozbrojeného konfliktu?
- 2) Může jiný stát užít sílu ve prospěch vlády nebo opozice? Kdo je tedy subjektem způsobilým učinit pozvání a jaké předpoklady musí být naplněny?
- 3) Jaké podmínky musí být splněny pro to, aby pozvání mohlo být vyhověno? Jaké náležitosti musí samotný zvací akt splňovat?

Tyto v zásadě stručné otázky otevrou prostor pro porovnávání různých právních názorů odborné veřejnosti, které budou předneseny, podrobeny vzájemnému srovnání a následně bude dovozeno východisko.

Práce se nebude soustředit primárně na historický vývoj problematiky ani na komparatistiku dnešního a dřívějšího přístupu, mnohem větší důraz bude kladen na nahlédnutí do soudobého stavu a případně též do možností budoucího vývoje, což učiní práci praktičtější a pro jurisprudenci přínosnější.

Závěrem práce bude zhodnocení praktické situace, a to intervence států ECOWAS na území Gambie v roce 2017, která, byť není typickým učebnicovým příkladem, je nesmírně zajímavým studijním materiálem hned několika oblastí současného mezinárodního práva a umožní ilustrovat problematičnost aplikace teoretických řešení jasných „na papíře“ v prostředí skutečné mezinárodní praxe.

2. Právní rámec intervence na pozvání

Pro pojednání o pojmu intervence na pozvání je klíčové, ať už pro správné pochopení termínu, tak i pro nalezení odpovídajícího právního rámce, vymezení samotného pojmu „intervence“.

Jak poznamenává Klabbers: „Právníci jsou často oprávněně obviňováni ze slovíčkařeni.“¹⁰ Tato humorně štiplavá poznámka získává v kontextu intervence na pozvání nádech vážnosti. Nejde o prázdné slovíčkaření, neboť samotný pojem „intervence“ může být v tomto konkrétním případě matoucí. Jde o pojem ne zcela správně zvolený¹¹, což lze přičítat i tomu, že obecně užívaná terminologie týkající se užití síly není ustálená a vždy užitá s potřebnou precizností.¹² Pro vyjasnění je nutno vymezit dva termíny, a to zákaz užití síly a zásadu nevměšování.

V Chartě OSN pojem intervence (natož zákaz intervence či zásada nevměšování) explicitně nenalezneme.¹³ ¹⁴ Charta nicméně obsahuje jiné související pojmy - hovoří o „útočných činech“ nebo „jiných porušeních míru“, dále o „ohrožení míru“ či „ohrožování mezinárodního míru, bezpečnosti a spravedlnosti“, „hrozbě silou“, „užití síly“ či „ozbrojeném útoku“. Je vidět, že terminologie je (a to nejen v rámci Charty) poměrně roztržštěná, nicméně stále se točí okolo stavů, kdy je porušen či ohrožen mír, ozbrojených konfliktů či jiných obdobných situací. Obecněji je možno říct, že terminologie Charty explicitně hovoří spíše o užití síly než o intervenci. Užití síly, resp. zákaz užití síly¹⁵, je odlišný pojem od zásady

¹⁰ KLABBERS, Jan. Intervention, Armed Intervention, Armed Attack, Threat to Peace, Act of Aggression and Threat or Use of Force: What's the Difference?. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 500.

¹¹ VISSER, Laura. May the Force Be with You: The Legal Classification of Intervention by Invitation. Netherlands International Law Review, 2019, roč. 22, č. 6, s. 23 – 24.

¹² Na tento problém obsáhle poukazuje Klabbers, který ve své práci analyzuje nepřehledné množství termínů, které byly jak mezinárodními smlouvami tak Radou Bezpečnosti OSN, Mezinárodním soudním dvorem či jinými institucemi využity k tomu, aby vyjádřily to, co lze popsat jednoduše jako užití síly. Klabbers uvádí, že Rada bezpečnosti je záměrně opatrná s volbou slov, aby projednávané situace předem nerozsuzovala a záměrně neeskalovala. Mezinárodní soudní dvůr si rovněž nepotrpí na zcela přesné využívání terminologie, což Klabbers zdůvodňuje tím, že soud se spíše věnuje posuzování legality či illegality daného jednání než jazykovým hříčkám. KLABBERS: Intervention, Armed Intervention, Armed Attack..., s. 488 - 506.

¹³ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkající se vojenských a polovojenských aktivit na území a proti Nikaragui, (Nikaragua v. Spojené státy americké) ze dne 27. června 1986 (Dále jen: Případ Nikaragua), odst. 202.

¹⁴ Chartu však nelze vnímat odděleně od jiných zdrojů poznání práva. Úpravu principu zásady nevměšování je možno z Charty dovodit např. skrz Deklaraci o principech mezinárodního práva týkající se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, která normy Charty podrobněji rozvíjí. Dále je dle Kuniga zásada nevměšování seznatelná ze znění čl. 2 odst. 1 Charty, neboť bez zásady nevměšování by se stát nemohl v rámci své suverenity plně realizovat. Zcela jistě však, s čímž se autor této práce plně ztotožňuje, nemůže být zásada nevměšování dovozena ze znění ust. čl. 2 odst. 4 Charty, neboť obecný zákaz užití síly je užší pojem.

KUNIG, Philip. Intervention, Prohibition of. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 291.

¹⁵ Prohibition of use of force

nevměšování.¹⁶ Zákaz užití síly je ztotožněn s užitím ozbrojené síly, zatímco intervenci je možno učinit i nesilovými metodami. Platí však, že dojde-li k protiprávní intervenci za užití síly (vojenské či ozbrojené intervenci), dojde rovněž k porušení zákazu užití síly.¹⁷ Zákaz intervenovat (zásada nevměšování) je nepochybně širší než zákaz užití síly. Dlužno dodat, že toto odlišení zákazu užití síly a zásady nevměšování je záležitostí až 20. století, dřívější doktrína spojovala intervenci s užitím síly a nečinila mezi nimi výraznější rozdíly. Příčinou tohoto odlišení je mimo jiné fakt, že dříve bylo užití síly legitimním prostředkem v mezinárodních vztazích. Postupně však státy našly jiné, nesilové, způsoby, jak si uspořádat vzájemné vztahy. Nesilové metody (politické, ekonomické,...) se tak díky svým výhodám v mezinárodních vztazích staly praktičtější a užívanějšími než metody silové.¹⁸

2.1. Zásada nevměšování

Platí, že ne každý zásah jednoho státu do záležitostí státu jiného je mezinárodním právem zakázaný.¹⁹ Ustálená definice zásady nevměšování (nebo též jinak řečeno zákazu intervence) se zakládá na stále aktuálním a využívaném²⁰ výkladu provedeném MSD v rozhodnutí případu Nikaragua²¹, kde stanovil, že zakázanou intervencí je takový přímý či nepřímý zásah jednoho či více států do vnitřních či vnějších záležitostí státu jiného, který zasahuje do suverénní svobody samostatného rozhodování daného státu o těchto záležitostech. Může jít zejména o otázky politické, ekonomické, sociální či kulturní, jakož i o zahraniční vztahy daného státu. Tyto otázky jsou nepochybně čistě suverénní záležitostí.²² Tento princip chrání autonomii vůle jednotlivých států a umožňuje jim svobodně a suverénně jednat ve vlastních záležitostech bez vnějšího vměšování.²³ Zakázaná intervence jako svůj nástroj typicky využívá nátlak, který bude zvláště zjevný v případech, kdy je užitá síla, a to jak přímo

¹⁶ Principle of non-intervention

¹⁷ Případ Nikaragua, odst. 209.

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkajícím ozbrojených aktivit na území Konga (Demokratická republika Kongo v. Uganda) ze dne 19. prosince 1995 (Dále jen: Případ Ozbrojené aktivity), odst. 164.

¹⁸ KUNIG: Intervention, Prohibition of..., s. 290.

¹⁹ FOX, Gregory H. Intervention by Invitation. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 819.

²⁰ Případ Ozbrojené aktivity, odst. 164,

KOHEN, Marcelo. The Principle of Non-Intervention 25 Years after the Nicaragua Judgement. Leiden Journal of International Law, 2012, roč. 25, č. 1, s. 157 – 164.

²¹ Případ Nikaragua, odst. 205.

²² Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy

²³ Případ Nikaragua, odst. 202.

ZBORIL, František. Zásada nepoužití síly jako jedna z hlavních zásad soudobého mezinárodního práva. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Iuridica, 1999, č. 1, s. 185.

vojenskou akcí, tak nepřímo za pomoci podpory teroristických či podvratných akcí na území dotčeného státu. Kunig hovoří o tom, že protiprávní intervence typicky využívá vynucování silou či autoritářství, a jako potřebný nátlak postačí pouze hrozba užití silových prostředků.²⁴ Zde tedy dojde k protnutí se zákazem užití síly, resp. hrozby silou. Jako protiprávní intervence nicméně může být kvalifikováno i využití nepřímých nátlakových prostředků skrz rovinu ekonomickou, politickou či diplomatickou.²⁵ Při znalosti výše uvedeného dospějeme *a contrario* k závěru, že protiprávní není takový zásah, který nenarušuje svobodu toho kterého státu samostatně rozhodovat v záležitostech, které podle mezinárodního práva náleží do jeho suverénní sféry. Výše uvedenou definici dle MSD je možno považovat za reflexi mezinárodního obyčejového práva.²⁶ Podle některých je zásada nevměšování jako taková normou *ius cogens*.²⁷ Autor této diplomové práce se však řadí k proudu, který má do jisté míry odlišný názor,²⁸ což dále rozvine v následujících kapitolách.

Významným zdrojem pro pochopení je „Deklarace o nepřípustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity“. Již její preambule zdůrazňuje záměr na předcházení přímého či nepřímého vměšování se do záležitostí jiných států za využití síly, jakož i nesilových metod. Dokument odkazuje na úpravu principu zákazu intervence v některých dalších mezinárodních smlouvách (Charta Organizace amerických států²⁹, Pakt Ligy arabských států³⁰ a Charta Organizace Africké jednoty³¹). Zásada nevměšování je prohlášena za nezbytnou podmínku pro naplňování cílů a zásad OSN a její porušení je ztotožněno s porušením Charty OSN a vyhodnoceno jako hrozba pro nezávislost, svobodu a rozvoj jednotlivých států. V jednotlivých člancích je deklarováno, že žádný stát nemá právo na přímou či nepřímou intervenci ve vnitřních či vnějších záležitostech jiných států. Státům je zakázáno využívat nátlaku k prosazování vlastních zájmů. Státům se zakazuje rovněž organizování, financování, podpora, podněcování či i jen tolerance podvratných,

²⁴ KUNIG: Intervention, Prohibition of..., s. 290.

²⁵ tamtéž, s. 293 - 294.

Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy

²⁶ KUNIG: Intervention, Prohibition of..., s. 289.

Případ Nikaragua, odst. 202.

KOHEN: The Principle of Non-Intervention..., s. 158, 161.

²⁷ KUNIG: Intervention, Prohibition of..., s. 290.

SHEN, Jianming. The Non-Intervention Principle and Humanitarian Intervention under International Law. *International Legal Theory*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 9 - 37.

²⁸ Podobně

D'AMATO, Anthony. There is No Norm of Intervention or Non-Intervention in International Law. *International Legal Theory*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 39 - 45.

TUURA, Heini. The Ambivalence of Armed Intervention by Invitation: Caught Between Sovereign and Global Interests. Helsinki. 2019. Disertační práce. Helsingin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta, s. 34 - 37.

²⁹ čl. 15 Charty Organizace amerických států

³⁰ čl. 5 Paktu Ligy arabských států

³¹ čl. 3 Charty Organizace africké jednoty

teroristických či násilných akcí zacílených na násilnou změnu režimu v jiném státě či podporu občanské války. Nadto je zdůrazněna podstata principu suverenity jednotlivých států. Z „Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy“, která byla VS OSN přijata v roce 1970, vyplývá další zakotvení již výše zmíněného. Samotná preambule této deklarace uvádí, že je přijata za účelem znovu zdůraznění (již existujících) požadavků Charty OSN na uchování mezinárodního míru a bezpečnosti a již v této preambuli se specificky znovu zdůrazňuje princip zákazu užití síly.

Nadto se v preambuli zdůrazňuje zákaz využití jakýchkoliv vojenských, politických, ekonomických či jiných prostředků nátlaku zaměřených proti politické nezávislosti či územní celistvosti jiného státu.³² Tyto normy jsou v textu Deklarace opakovány i dále. Významné je, že je specificky opět s explicitním odkazem na Chartu OSN stanovena povinnost „nezasahovat do vnitřních záležitostí žádného státu“, tedy zdůraznění zásady nevměšování, která je odlišena od zákazu užití síly jako svébytný princip.³³ Explicitně je zdůrazněno, že žádný stát nebo skupina států nemá právo přímo či nepřímo zasahovat do vnitřních záležitostí jiného státu za jakýmkoliv účelem. Porušením mezinárodního práva je ozbrojená intervence, jakož i všechny další formy vměšování nebo ohrožení přirozenosti daného státu nebo jeho politické, kulturní či ekonomické sféry. Rovněž se zakazuje vyvíjet nátlak za využití politických, ekonomických či jiných nástrojů za účelem narušování suverenity dotčeného státu. Z hlediska problematiky této práce je významné, že Deklarace státům specificky nařizuje zdržet se organizování nebo podpory nepravidelných jednotek či ozbrojených skupin včetně žoldnéřů za účelem pronikání na území jiného státu³⁴ a též zdržet se organizování, podněcování, podpory nebo účastnit se vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nebo teroristických činů na území jiného státu. Dále je zakázáno, aby stát připustil přípravu

³² Potočný příslušný článek překládá jako:

"Každý stát má povinnost vystříhat se ve svých mezinárodních stycích vojenské, politické, hospodářské nebo jiné formy donucení, směřujícího proti politické nezávislosti nebo územní celistvosti jiného státu."

POTOČNÝ, Miroslav. Kodifikace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy vstupuje do závěrečné fáze. Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations, 1969, roč. 4, č. 3, s. 14.

³³ Z textu Deklarace je již jasně patrné odlišení pojmu "užití síly" od intervence jinými metodami nevojenského charakteru. Potočný uvádí, že toto je způsobeno terminologickým rozkolem mezi státy východního a západního bloku, kdy socialistické státy vnímaly jako užití síly i užití hospodářského, politického či jiného nátlaku, zatímco státy západního bloku se držely úzké definice užití síly jakožto síly ozbrojené. Z důvodu vyřešení tohoto rozporu bylo tedy přijato znění Deklarace v tomto smyslu, kdy se jasně odlišuje užití síly ve smyslu síly ozbrojené a dále užití jiných metod mimo oblast zákazu užití síly. Je otázkou, na kolik je toto vysvětlení dobově tendenční. Vzdálení se zákazu užití síly od zásady nevměšování je mnohem spíše nevyhnutelným důsledkem změn v mezinárodní praxi ve 20. století a odklonu od užití síly jakožto legitimního prostředku mezinárodních vztahů.

POTOČNÝ: Kodifikace zásad přátelských..., s. 13 - 14.

³⁴ Dobová nauka používá poměrně hezký a dnes již archaický překlad daného ustanovení:

"Každý stát má povinnost vystříhat se organizování nebo povzbuzování k organizaci nepravidelných nebo dobrovolnických jednotek anebo ozbrojených band, čítajíc v to žoldáky, za účelem vtržení na území jiného státu"

POTOČNÝ: Kodifikace zásad přátelských..., s. 12.

takovýchto aktivit na vlastním území, pokud by tyto aktivity zahrnovaly užití síly nebo hrozbu silou.³⁵ Státům je zakázáno organizovat, podporovat, podněcovat, financovat či jen tolerovat jakékoliv podvratné, teroristické nebo ozbrojené aktivity zaměřené na násilnou změnu vlády v jiném státě, anebo zasahovat do vnitrostátních ozbrojených konfliktů.

2.2. Nevhodnost užití pojmu „intervence“

Při zvážení výše uvedených faktů týkajících obsahu pojmu intervence v mezinárodním právu je třeba konstatovat, že užití pojmu „intervence“ v sousloví intervence na pozvání je přinejmenším nepřesné. Ve shodě s Visserovou nezbyvá než uznat, že by se mělo hovořit spíše o užití síly na pozvání.³⁶ Pokud by intervence na pozvání měla pokrývat intervenci v celém rozsahu, muselo by se o intervenci na pozvání jednat i za situace, kdy vůbec nedochází k užití síly, ale suverenity státu je dotčena mírnějším způsobem, například přítomností policie jiného státu, jež plní úkoly na dotčeném území. Fakticky zde je situace, kdy stát předá část svých výsostných pravomocí státu jinému, který je bude na jeho území přímo vykonávat (a do suverenity dotčeného státu zasahovat). Praktické příklady je možno nalézt snadno i v českém prostředí. Příkladem jsou operace Policie České republiky na území Republiky Severní Makedonie, Srbska a Maďarska, a to na pozvání dotčených zemí³⁷, za účelem výpomoci místním silovým složkám s ostrahou státních hranic před ilegálními migranty. Dalším příkladem je spolupráce české a německé policie, kdy si oba státy vzájemně udělily oprávnění ve vymezených případech pronásledovat osobu podezřelou z protiprávního jednání i na území druhého státu, a to bez časového či územního omezení.³⁸

Možnost uvažovat o takto extenzivním rozsahu intervence na pozvání připouští v teoretické rovině například Nolte, nicméně zároveň správně uvádí, že jurisprudencí je aktuálně pojem intervence na pozvání využíván jako synonymum pro vojenskou intervenci na území státu na pozvání vlády³⁹. Autor této práce *a priori* nevylučuje možnost nahlížet *de lege*

³⁵ Potočný překládá předmětný článek jako:

"Každý stát má povinnost vystříhat se organizování, podněcování, napomáhání nebo účasti v občanské válce nebo teroristických akcích v jiném státě, jakož i trpění organizované činnosti k tomuto cíli na svém území, jestliže tyto akty zahrnují hrozbu silou nebo použití síly."

POTOČNÝ: Kodifikace zásad přátelských ..., s. 12.

³⁶ VISSER: *May the Force Be with You...*, s. 22, 27.

shodně též PERIŠIČ: *Intervention by Invitation...*, s. 8.

³⁷ NOVÁKOVÁ, Lenka, Vláda schválila vyslání 50 policistů do Maďarska [online]. www.mvcr.cz, 2015 [cit. 27. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-vyslani-50-policistu-domadarska.aspx>>.

³⁸ čl. 8 Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech

³⁹ NOLTE, Georg. *Intervention by Invitation*. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 289.

ferenda na intervenci na pozvání takto extenzivně, nicméně z hlediska současné praxe a teoretických nejasností zůstávají ve středu zájmu spíše situace „užití síly na pozvání“. Diplomová práce se proto blíže na úvahy o takto extenzivním užití intervence na pozvání zaměřovat nebude. Jde pouze o teoretickou úvahovou konstrukci, jejíž předpoklady by se ne zcela shodovaly s předpoklady čistě vojenské intervence na pozvání. V současnosti intervence na pozvání v tomto smyslu obecně chápána není⁴⁰ a rozvíjet tuto tezi dále by bylo prázdnou akademickou úvahou bez jakéhokoliv praktického významu. Stejným případem by bylo nahlížet na zřizování cizích vojenských základen na území jiného státu v čase míru jako na intervenci na pozvání.

Závěrem lze tedy říci, že pokud autoři využívají pojem „intervence“ ohledně intervence na pozvání bez bližší analýzy jeho vhodnosti⁴¹, jde postup nesprávný, neboť intervence na pozvání v současném pojetí nepokrývá celou šíři pojmu intervence. Pojednávat o intervenci na pozvání v rámci užšího režimu zákazu užití síly je mnohem vhodnější a přesnější.⁴² Terminologie se však již ustálila na tomto nepřesném termínu⁴³, a proto je využít i autorem této práce. Je však třeba myslet na to, že jde o terminologickou nepřesnost⁴⁴ a tato často není v odborné literatuře nijak reflektována. Pokud nebude konkrétní případ intervence na pozvání porušovat zákaz užití síly, nepůjde ani o protiprávní intervenci a naopak.⁴⁵ Jde však pouze o čistě teoretický jazykový problém, z hlediska praxe má tato nepřesnost zanedbatelný význam.

2.3. Zákaz užití síly

Jedním z nejzákladnějších principů mezinárodního práva je zákaz užití síly upravený zejména v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, který stanoví, že všichni členové OSN se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo

⁴⁰ Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 2.

⁴¹ např. FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 816, 818-819.

⁴² VISSER: *May the Force Be with You...*, s. 42.

PUSTORINO, Pietro. *The Principle of Non-intervention in Recent Non-international armed conflicts* [online]. <http://www.qil-qdi.org>, srpen 2015 [cit. 4. února 2020]. Dostupné na < <http://www.qil-qdi.org/principle-non-intervention-recent-non-international-armed-conflicts/>>, s. 22.

⁴³ I když termín intervence na pozvání je nejužší, lze se setkat i s pokusy najít jiný termín. V literatuře se tak lze dočíst krom "užití síly na pozvání" i o "požadavku na vojenskou asistenci", "vměšování do vnitrostátních ozbrojených konfliktů", "ozbrojené intervenci na pozvání", "vojenské intervenci na pozvání" apod.

⁴⁴ VISSER: *May the Force Be with You...*, s. 27.

⁴⁵ Případ Nikaragua, odst. 209

Případ Ozbrojené aktivity, odst. 164

čl. 3 Deklarace o nepřipustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity

politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli OSN. Toto pravidlo je naprosto základním principem⁴⁶, jádrem⁴⁷, na kterém celá OSN stojí, a jen s jeho využitím a striktním trestáním jeho porušování je možno dosahovat jejích cílů a zachovávat dobré vztahy mezi státy. Schrijver o tomto článku hovoří jako o páteři celého systému kolektivní bezpečnosti dle Charty OSN.⁴⁸

Již starověký svět znal teorii tzv. spravedlivé války (*bellum iustum*). Spravedlivou válku znali staří Egypťané⁴⁹, Indové i Číňané. Nám nepochybně bližší bude pojetí spravedlivé války v očích starých Řeků⁵⁰ a Římanů. I po řadu dalších století bylo užití síly zcela legitimním prostředkem v řešení mezinárodních vztahů. Posun v myšlení, příchod moderní éry novověku a značná nákladnost a nepraktičnost silových řešení však přinesly postupný odklon od této doktríny a užití síly se, až na výjimečně ospravedlnitelné situace, stalo v mezinárodním prostředí nežádoucí. V roce 1928 došlo k přijetí Briand–Kelloggova paktu, ve kterém se smluvní strany⁵¹ „nabyvše přesvědčení, že všechny změny v jejich vzájemných vztazích mají býti prováděny jen pokojnými prostředky a býti výsledkem mírumilovného a řádného řízení“ a „v naději, že všechny ostatní národy světa, byvše povzbuzeny jejich příkladem, spojí se v této lidské snaze přistoupením k této smlouvě, jakmile nabude platnosti, a učiní své národy účastny její blahodárných ustanovení, spojujíce takto civilisované národy světa ve společném zřeknutí se války jakožto prostředku jejich národní politiky“ usnesly na tom, že válka je nežádoucím prostředkem k řešení sporů. Státy se dále možnosti užít válku jako prostředku mezinárodní politiky výslovně zřekly. Tato smlouva však neobsahovala žádná sankční ustanovení a ve svém důsledku se stala bezzubou deklarácí. Ke skutečnému zakotvení norem zákazu užití síly došlo až po skončení druhé světové války v příslušných člancích Charty OSN, kdy již byly tyto normy vnímány jako normy obyčejové.⁵²

⁴⁶ GREEN, James A.. Questioning the Peremptory Status of the Prohibition of the Use of Force. *Michigan Journal of International Law*, 2011, roč. 32, č. 2, s. 221 – 222.

⁴⁷ SIMMA, Bruno a kol. *The Charter of the United Nations: a Commentary*. Volume I. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 203.

⁴⁸ SCHRIJVER, Nico. The Ban of the Use of force in the UN Charter. In WELLER, Marc (Ed.). *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 487.

⁴⁹ COX, Rory. Expanding the History of the Just War: The Ethics of War in Ancient Egypt. *International Studies Quarterly*, 2017, roč. 61, č. 2, s. 371 – 384.

⁵⁰ HUSBY, Tristan K. Justice and the Justification of War in Ancient Greece: Four Authors [online]. www.conncoll.edu, květen 2009 [cit. 4. prosince 2019]. Dostupné na <<https://digitalcommons.conncoll.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=classicshp>>.

⁵¹ včetně Československa

⁵² SIMMA a kol.: *The Charter of the United Nations...*, s. 206, 229 - 231

2.3.1. Rozsah aplikace zákazu užití síly

Jak poznamenává Grayová, normy zákazu užití síly jsou velice stručné a nemohou poskytnout zcela vyčerpávající odpověď na každou praktickou situaci.^{53 54} Zákaz užití síly je totiž stále živou doktrínou, která je bez ustání předmětem dynamického vývoje a zdrojem nepřeborného množství praktických aplikací a následných teoretických otázek. Když přihlédneme k praxi v posledním století, nalezneme celou řadu situací, které na první pohled ne zcela spolehlivě spadají pod rámec zákazu užití síly dle Charty OSN, přesto se s nimi mezinárodní právo musí vypořádat. V odborné literatuře lze nalézt názory, dle kterých se případy intervence na pozvání nepřekrývají s normami zákazu užití síly, dopadají mimo rámec čl. 2 odst. 4 Charty, a z tohoto důvodu tak nejsou protiprávní.⁵⁵ Autor diplomové práce je toho názoru, že jde o nesprávný postup zaměřený k prosazování legality daného užití síly. Zcela jistě nelze říci, že normy Charty OSN se v některých případech užití síly nemusí aplikovat, teze MSD uvedená v rozhodnutí známého případů Nikaragua, která uvádí, že Charta Organizace spojených národů zcela bez pochybností pokrývá všechny případy užití síly⁵⁶, hovoří jasně, a s tímto názorem je nutno se ztotožnit. Úvaha nad tím, jak široce lze čl. 2 odst. 4 Charty OSN vykládat a aplikovat, má tak svou praktickou podstatu. Známe praxi, kdy se státy snažily toto ustanovení vykládat v jeho úzkém smyslu založeném na jazykovém znění. Předmětný článek hovoří o použití hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti státu, a proto se nabízela argumentace založená na skutečnosti, že použití síly nebo hrozby silou není zakázáno, pokud nesměruje proti této územní celistvosti a politické nezávislosti dotčeného státu. Tento argument vznesla například Velká Británie ve známém případě týkajícím se incidentu v průlivu Korfu. Ve sporu před Mezinárodním soudním dvorem tvrdila, že operace zaměřená pouze na vyčištění moře od námořních min a získání těchto min jakožto důkazu pro spor s Albánií nijak nenarušuje územní celistvost ani politickou nezávislost Albánie, že to ani nebylo jejím cílem, a že jde

⁵³ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 5.

⁵⁴ Shodný názor má i Green a Zbořil

GREEN: *Questioning the Peremptory Status of the...*, s. 233.

ZBOŘIL, František. *Zásada nepoužití síly jako...*, s. 194.

⁵⁵ VISSER: *May the Force Be with You...*, s. 31 - 33, 42.

FAIX: *Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One...*, s. 92.

NUSSBERGER, Benjamin. *Post-Election Crisis in The Gambia, the Security Council and the Threat of the Use of Force* [online]. www.ejiltalk.org, únor 2017 [cit. 12. února 2020]. Dostupné na <<https://www.ejiltalk.org/post-election-crisis-in-the-gambia-the-security-council-and-the-threat-to-use-force/>>.

SIMMA a kol.: *The Charter of the United Nations...*, s. 214.

⁵⁶ Příklad Nikaragua, odst. 176.

o intervenci, která není v rozporu s čl. 2 odst. 4 Charty OSN.⁵⁷ Mezinárodní soudní dvůr právo na intervenci v tomto smyslu odmítl.⁵⁸ Argument založený na úzkém výkladu čl. 2 odst. 4 Charty Organizace spojených národů se pokusily využít i Spojené státy po invazi na Grenadu v roce 1983 a Izrael v návaznosti na operaci zaměřenou na evakuaci rukojmích unesených teroristy a držených na letišti v ugandském Entebbe v roce 1976.⁵⁹ Mezinárodní soudní dvůr sice sám připouští, že je třeba jednotlivé případy užití síly posuzovat odlišně, a to i podle „vážnosti“ užití síly⁶⁰, nicméně pokud se státy dovolávají výjimek z pravidel zákazu užití síly, je třeba dbát na to, že výjimky nejsou určeny k tomu, aby normu oslabovaly, ale naopak k jejímu potvrzení.⁶¹ Významné pro výklad, případně modifikaci, existujících pravidel je nejen samotné jednání států, ale i to, jak své jednání zdůvodní a právně vyloží.⁶² ⁶³ Jurisprudenci nebude stačit pouhý fakt, že stát provedl letecký úder na cíle na území státu jiného, ale bude ji zajímat, jak toto své jednání právně odůvodňuje. Byť tedy bude intervence na pozvání za naplnění potřebných podmínek zcela v souladu s normami zákazu užití síly (i zásady nevměšování), nebude to znamenat, že vážnost těchto norem je oslabována a jsou hledány klíčky k legálním invazím na území cizích států, naopak půjde o zdůraznění skutečné materiální podstaty a smyslu zákazu užití síly. V konsekvenci s tím musejí být důrazně postihovány případy, které využívají intervenci na pozvání (či jiné výjimky) k zakrytí své čistě agresivní povahy.

2.3.2. Intervence na pozvání a kogentní povaha zákazu užití síly

Je takřka ustáleným názorem jurisprudence, že zákaz užití síly (stejně jako zásada nevměšování) je normou *ius cogens*.⁶⁴ Autor diplomové práce však musí, stejně jako

⁵⁷ Za pozornost stojí nejasné rozlišení mezi normami zákazu užití síly a zásady nevměšování.

⁵⁸ WAIBEL, Michael. The Corfu Chanell Case. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 794 - 795.

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkajícím incidentu v průlivu Korfu (Spojené království Velké Británie a Severního Irska v. Albánie), ze dne 6. 1. 1949, s. 34 - 35.

GRAY: International law and..., s. 32.

⁵⁹ tamtéž, str. 32, 33.

⁶⁰ Případ Nikaragua, odst. 191.

⁶¹ Případ Nikaragua, odst. 186.

⁶² FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. International Law on the Use of Force: Need for Methodological Debate. Czech Yearbook of Public and Private International Law, 2018, č. 9, s. 100.

⁶³ Visserová v zásadě souhlasí, avšak staví se k analýze praxe států rezervovaně, neboť státy své jednání často právně neodůvodňují.

VISSER: May the Force Be with You..., s. 22.

⁶⁴ ORAKHELASHVILI, Alexander. Changing Jus Cogens Through State Practice? The Case of Prohibition Of the Use of Force and its Exceptions. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 165.

FAIX, SVAČEK: International Law on the Use of Force..., s. 105.

SIMMA a kol.: The Charter of the United Nations..., s. 251 - 252.

v případě zásady nevměšování, tento názor alespoň částečně výkladově upravit, neboť prosté konstatování, že zákaz užití síly je kogentní normou, zcela přesně nevystihuje skutečný stav věci. Tímto však primární myšlenka o smyslu kogentnosti zákazu užití síly, jak je předkládána autory, není zpochybněna. Stručné konstatování preemptivnosti zákazu užití síly bez dalšího by v očích autora komplikovalo možnost dovození legality intervence na pozvání.⁶⁵ Intervence na pozvání zcela jistě nesmí být v rozporu s kogentní normou mezinárodního práva.⁶⁶ Podstatné je též zdůraznění, že intervence na pozvání je kompatibilní se systémem kolektivní bezpečnosti podle Charty OSN⁶⁷, a tedy i nevyhnutelně se zákazem užití síly. Navíc, na první pohled by pozvání (resp. souhlas) nemohlo ospravedlnit porušení kogentní normy v souladu s čl. 26 Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání, nicméně dle komentáře k danému ustanovení platí, že právě v případě intervence na pozvání souhlas dotčeného státu slouží jako okolnost vylučující protiprávnost - resp. v důsledku jako okolnost vylučující aplikaci „kogentního“ zákazu užití síly.⁶⁸ Autor diplomové práce má pochybnost o tom, že by se Komise OSN pro mezinárodní právo chtěla odchýlit od ustálených vlastností kogentních norem, především od znemožnění dispozitivního nakládání s nimi, avšak právě v případě intervence na pozvání, která je užitím síly, Komise neshledává rozpor s jinak kogentní povahou zákazu užití síly. Vyložení problematiky je tedy zcela nepostradatelnou součástí této diplomové práce. Nalezení souladu zákazu užití síly jako kogentní normy a intervence na pozvání skrz teleologický výklad je nejsnazší a nejméně násilná cesta řešení jejich zdánlivého střetu.

Visserová uvádí, že za normu *ius cogens* lze bez diskuze považovat zákaz protiprávního či agresivního užití síly, avšak říci stručně pouze toliko, že zákaz užití síly je normou *ius cogens*, by bylo nepřesné.⁶⁹ Malenovský považuje za kogentní normu zákaz útočné války.⁷⁰ Jejich závěry zcela korespondují s názory autora diplomové práce, který je považuje za trefné a naprosto přesně vystihující problém. Je jimi zdůrazněn jednak význam

WIPPMAN, David. Pro-Democratic Intervention. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 809.

⁶⁵ Legalita intervence na pozvání by tak musela být dovozována jedině skrz ust. čl. 53 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, čili by byla vyžadována její aprobace mezinárodním společenstvím jako celkem, resp. podle Malenovského podstatné většiny států, která je schopna normu v praxi prosadit. V zásadě i přes tyto podmínky by intervence na pozvání nicméně byla průchozí, právo na intervenci na pozvání je státy všeobecně respektováno.

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 230.

⁶⁶ FAIX: Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One..., s. 92.

⁶⁷ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 287.

⁶⁸ "...But in applying some peremptory norms the consent of a particular State may be relevant. For example, a State may validly consent to a foreign military presence on its territory for a lawful purpose..."

⁶⁹ VISSER: May the Force Be with You..., s. 38 - 39.

⁷⁰ MALENOVSKÝ: Mezinárodní právo veřejné..., s. 232.

zákazu užití síly jako nejzákladnějšího principu mezinárodního práva, nicméně připouští se možnost jeho omezení praxí a přípustnost výjimek⁷¹, pokud je to účelem vhodné - tedy, výstižně řečeno, jeho flexibilitu.⁷² Kogentní norma musí být přijata a uznána jako norma, od níž se nelze odchýlit.⁷³ Norma *ius cogens* by tedy nemohla být takto flexibilní. Důkazem budiž, že zákaz užití síly má řadu nesporných výjimek, některé z nich vyplývají i přímo z Charty OSN.⁷⁴ Řada výjimek (intervence na pozvání, pro-demokratická intervence, humanitární intervence /R2P/) však z Charty nevyplývá a jejich zdrojem je mezinárodní praxe v jejich využívání - snad právě proto jsou některé z nich kontroverzní. Zákaz užití síly se tedy nepochybně vyvíjí a nestojí na místě. Norma *ius cogens* by se nevyvíjela tak dynamicky. I Grayová uvádí, že normy Charty Organizace spojených národů týkající se užití síly je nutno vnímat jako dynamické a nikoliv fixní a vykládat je v souladu s praxí aplikovanou mezi státy.⁷⁵ ⁷⁶ S tímto názorem se autor práce rovněž ztotožňuje, lze snad jen dodat, že by dle jeho názoru nemělo docházet k přílišnému uvolňování zákazu užití síly a vytváření dalších a dalších výjimek. Spíše naopak by normy měly být vykládány silně restriktivně. Stejný názor má i Schrijver, který uvádí, že státy by s příliš extenzivním výkladem výjimek z obecného zákazu užití síly měly zacházet opatrně a varuje před návratem k dřívější doktríně spravedlivé války⁷⁷, a dále, že zájmem má být nikoliv ohýbání předmětného článku Charty, ale jeho důrazné prosazování.⁷⁸ Waibel dále uvádí, že práh zákazu užití síly je nízký a většina případů užití síly bude jeho porušením. Poukazuje na to, že MSD zaujal k výkladu zákazu užití síly přísné hledisko.⁷⁹ Shodně s tímto lze uvést, že dle názoru MSD by užití síly nekonzistentní s normami týkajícími se zákazu užití síly (i zásady nevměšování) mělo být vykládáno spíše jako jejich porušení, a ne jako jednání směřující ke změně těchto norem. Praxe, která se má projevit na výkladu norem (nejen) zákazu užití síly, tak musí být dostatečně kvalifikovaná. Musí tedy vykazovat jak prvek ustáleného užívání (*usus longaevus*), tak musí být přítomno skutečně obecné přesvědčení o existenci a závaznosti normy (*opinio iuris*).

⁷¹ GREEN: Questioning the Peremptory Status of the..., s. 229 - 241.

⁷² tamtéž, s. 237.

⁷³ MALENOVSKÝ: Mezinárodní právo veřejné..., s. 230.

⁷⁴ tamtéž, s. 229.

⁷⁵ GRAY: International Law and..., s. 8.

⁷⁶ Tomuto svědčí i ust. čl. 31 odst. 3 písm b) Vídeňské úmluvy o smluvním právu, podle kterého musí být při výkladu normy brán zřetel i a jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu. Dle názoru autora je toto pravidlo aplikovatelné i na ust. čl. 2 odst. 4 Charty OSN, byť jde o normu mezinárodního obyčejového práva.

⁷⁷ SCHRIJVER: The Ban of the Use of Force..., s. 486.

⁷⁸ tamtéž, s. 487.

⁷⁹ WAIBEL: The Corfu channel Case..., s. 795.

Pokud si představíme zákaz užití síly jako množinu všech možných aplikačních situací, nelze pochybovat o jeho kogentnosti u případů útočné války, agrese a podobných zcela jasně protiprávních situací. Zůstává však celá plejáda případů legálního užití síly, které jsou podloženy dostatečnou praxí, a které by v případě bezvýhradné kogentnosti nebylo možno v očích mezinárodního práva dost dobře obhájit. Proto je dle názoru autora nutno kogentnost zákazu užití síly vykládat ve smyslu, ve kterém byl autorem nastíněn a který odpovídá současné mezinárodní praxi v užití ozbrojené síly a vývojovým trendům. Kogentní normy nejsou neměnné⁸⁰ a u zákazu užití síly je vývoj poměrně hbitý. Je tedy nutno odlišit užití síly protiprávní, od jehož kogentnosti se odchýlit nelze, a následně užití síly v souladu s mezinárodním právem, jehož kogentní zákaz by postrádal smysl.

Poměrně trefný příklad svědčící o určité flexibilitě čl. 2 odst. 4 Charty OSN je např. intervence, jejímž cílem je evakuace vlastních obyvatel, pokud jsou tito na území jiného státu v ohrožení⁸¹, přičemž tyto operace jsou považovány za přijatelné.

Jinou cestou, jak vyřešit konflikt intervence na pozvání a kogentnosti zákazu užití síly, je nahlížení na problém skrz časové hledisko. Pokud je učiněno relevantní pozvání, které slouží jako okolnost vylučující protiprávnost⁸², nespadá následné užití síly vůbec pod rámec čl. 2 odst. 4 Charty OSN.⁸³ Tento názorový proud tak nevnímá intervenci na pozvání jako výjimku ze zákazu užití síly, ale jako něco, co leží zcela mimo jeho rámec. Podobnou cestou je i vyloučení aplikace teleologií čl. 2 odst. 4 skrz argumentaci, že nasazení ozbrojené síly na území vlastního státu není užitím síly v mezinárodních vztazích ve smyslu tohoto článku.⁸⁴ Pro autora práce je však obtížně přijatelná myšlenka, že by se zákaz užití síly na ozbrojenou intervenci na pozvání nevztahoval, přičemž k rozsahu aplikace užití síly se již vyjádřil na předchozích stranách. Proto hledá cestu spíše skrz výklad smyslu a účelu kogentní povahy zákazu užití síly.

Ať je zvolen kterýkoliv z uvedených přístupů, zůstává výsledkem a zároveň praktickým a využitelným dopadem teoretických pojednání, že legální intervence na pozvání není porušením zákazu užití síly⁸⁵, a to ani přes jeho ustálenou kogentní povahou.

⁸⁰ MALENOVSKÝ: Mezinárodní právo veřejné..., s. 230.

⁸¹ blíže SCHRIJVER: The Ban of the Use of Force..., s. 475.

⁸² čl. 20 Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání

⁸³ FAIX: Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One..., s. 92.

SIMMA a kol.: The Charter of the United Nations..., s. 215.

⁸⁴ PERIŠIĆ: Intervention by Invitation..., s. 9.

⁸⁵ LEVIN, Frida. Legal but Illegitimate Interventions. Legitimacy of Governments and Intervention by Invitation under International Law. Lund. 2019. Diplomová práce. Lunds universitet. Juridiska fakulteten. Vedoucí práce Valentin Leutner, s. 24.

2.4. Závěr

Závěrem je tak možno konstatovat, že zákaz užití síly je souborem pravidel naprosto základního mezinárodněprávního významu, které musí být vždy a za všech okolností dodržovány. Není však bezvýjimečný ani statický. Ustálená praxe mezi státy zákaz užití síly ovlivňuje a způsobuje jeho vývoj. Tímto je založena samotná přípustnost legality intervence na pozvání, která se však musí realizovat jako výjimka⁸⁶ v rámci zákazu užití síly a za respektování jeho pravidel. I přes možnost najít různé cesty ke stejnému závěru je teorií obecně přijímáno, že legální intervence na pozvání zákaz užití síly neporušuje, a to ani přes jeho kogentní povahu, což dokládá i praxe mezi státy.⁸⁷

⁸⁶ DE WET, Erica. The Modern Practice of Intervention by Invitation in Africa and Its Implications for the Prohibition of the Use of Force. *The European Journal of International Law*, 2016, roč. 26, č. 4, s. 980.

⁸⁷ BABATUNDE, Elkanah. ECOWAS Intervention in Gambia: A Case Study of International Law on the Use of Force [online]. www.researchgate.net, leden 2017 [cit. 3. března 2020]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/320464619_ECOWAS_Intervention_in_Gambia_A_Case_Study_of_International_Law_on_the_Use_of_Force>. s. 57.

3. Vnitrostátní ozbrojený konflikt a intervence na pozvání

Současné mezinárodní právo zcela přesnou definici vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nemá.⁸⁸ Základní východisko k definici poskytne čl. 1 Druhého dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám, který byl přijat za účelem ochrany obětí ozbrojených konfliktů, které nemají mezinárodní charakter. Podle tohoto článku se Dodatkový protokol aplikuje „na všechny ozbrojené konflikty, které nejsou obsaženy v článku 1 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a k nimž dochází na území Vysoké smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a disidentskými ozbrojenými silami nebo jinými organizovanými ozbrojenými skupinami vykonávajícími pod odpovědným velením takovou kontrolu nad částí jejího území, která jim umožňuje vést trvalé a koordinované vojenské operace a aplikovat tento Protokol.”⁸⁹ Tento protokol však nebude aplikován „v případě vnitřních nepokojů a napětí, jako jsou vzpoury, izolované a sporadické násilné činy a ostatní činy podobné povahy, které se nepovažují za ozbrojené konflikty.”⁹⁰ Jde tedy o situace, které nejsou předpokládány v čl. 1 Prvního dodatkového protokolu, který stanoví, že tento „protokol, který doplňuje Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 o ochraně obětí války, bude aplikován na situace zmíněné ve společném článku 2 těchto Úmluv”⁹¹ a krom toho rozšiřuje aplikaci též na „ozbrojené konflikty, ve kterých národy bojují proti koloniální nadvládě a cizí okupaci a proti rasistickým režimům, aby uplatnily své právo na sebeurčení jak je zakotveno v Chartě Organizace spojených národů a v Deklaraci zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou Organizace spojených národů.”⁹² Konečně se dostáváme ke společnému článku č. 2 Ženevských úmluv, podle něhož se Úmluva vztahují na „všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich. Úmluva bude se rovněž vztahovati na všechny případy částečné nebo úplné okupace celého území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace neseťká s řádným vojenským odporem.”⁹³ O konfliktech, které nemají mezinárodní ráz, ale vyskytnou se na území některé ze smluvních stran ženevských úmluv, dále hovoří nejjobecněji

⁸⁸ MARAUHN, Tillo, NTHOUBANDI, Zacharie F. Armed Conflict, Non-International. In LACHENMANN, Frauke, WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). The Law of Armed Conflict and the Use of Force: The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 58.

⁸⁹ Čl. 1 odst. 1 Druhého dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám

⁹⁰ Čl. 1 odst. 2 Druhého dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám

⁹¹ Čl. 1 odst. 3 Prvního dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám

⁹² Čl. 1 odst. 4 Prvního dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám

⁹³ Společný článek Ženevských úmluv č. 2

společný článek č. 3: „V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran, bude každá ze stran v konfliktu zavázána řídit se při nejmenším těmito ustanoveními...“ Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii definuje vnitrostátní ozbrojený konflikt jako stav vleklého ozbrojeného násilí mezi vládou a organizovanými ozbrojenými skupinami nebo mezi takovými skupinami uvnitř státu navzájem.⁹⁴

Vnitrostátní ozbrojený konflikt nepředpokládá *a priori*, že jeho účastníky je jednak vláda a jednak opoziční síly. Konflikt může probíhat mezi nestátními ozbrojenými skupinami vzájemně a vůbec nezahrnovat vládní ozbrojené síly.⁹⁵ Musí se však realizovat na území dotčeného státu. Tyto opoziční síly musí kontrolovat část státního území, vést koordinované vojenské operace a mít velení. Nepokoje či situace vnitřního napětí, byť by docházelo k násilným aktům, status vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nezakládají. Z ust. čl. 8 odst. 2 písm. d) Římského statutu vyplývá, že za vnitrostátní ozbrojený konflikt nebude možno označit „...případy vnitřních nepokojů a napětí, například veřejné nepokoje, izolované a sporadické násilné činy nebo jiné činy podobné povahy“.⁹⁶

Aby byla konkrétní situace označena za vnitrostátní ozbrojený konflikt, musí dojít k užití síly v určitém větším rozsahu, který ovšem bude větší, než jaký by postačoval, pokud by měla tato situace být označena jako mezinárodní ozbrojený konflikt.⁹⁷ Stanovit přesnou míru „množství“ užití síly je obtížné.⁹⁸ V zásadě musí být překročena hranice „pouhého“ law enforcement.⁹⁹ Každou situaci bude nutno hodnotit *ad hoc*.¹⁰⁰

I přes fakt, že vnitrostátní ozbrojený konflikt bude na první pohled typickým prostředím, ve kterém bude možno intervenci na pozvání realizovat, a že je pro toto možno nabídnout celou řadu praktických příkladů (např. španělská občanská válka v letech 1936 - 1939, intervence USA během občanských válek v Nikaragui a Kolumbii, invaze Francie do Mali v roce 2013 apod.), nemá na vztah vnitrostátního ozbrojeného konfliktu (resp. občanské války) a intervence na pozvání jurisprudence jednoznačný názor.¹⁰¹ Není sporu o tom, že intervence na pozvání může proběhnout za situace, kdy žádný ozbrojený konflikt nezuří

⁹⁴ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii o předběžném odvolání obhajoby pro nedostatek pravomoci soudu ze dne 2. října 1995, případ Prokurátor v. Duško Tadić, odst. 70.

⁹⁵ MARAUHN. NTHOUBANDI: *Armed Conflict, Non-International...*, s. 61.

⁹⁶ čl. 8 odst. 2 písm. d) Římského statutu

⁹⁷ MARAUHN. NTHOUBANDI: *Armed Conflict, Non-International...*, s. 59.

⁹⁸ DE WET: *The Modern Practice of Intervention by...*, s. 996.

⁹⁹ MVČK. How is the Term "Armed Conflict" Defined in International Humanitarian Law? [online]. www.icrc.org, březen 2008 [cit. 11. března. 2020]. Dostupné na <<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>>. s. 5.

¹⁰⁰ MARAUHN. NTHOUBANDI: *Armed Conflict, Non-International...*, s. 67.

¹⁰¹ PUSTORINO: *The Principle of Non-Intervention...*, s. 19 - 20.

(invaze Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968, invaze Sovětského svazu do Maďarska v roce 1956 a Aghanistánu v roce 1979, intervence ECOWAS do Gambie v roce 2017 apod.).

Právě naopak, v očích některých autorů je intervence na pozvání v situaci vnitrostátního ozbrojeného konfliktu zcela nepřijatelná¹⁰² - jde o doktrínu tzv. oboustranné nezpůsobivosti (k pozvání) a bude o ní pojednáno dále v této práci. Jde však o názor, který je v současném mezinárodním právu již obtížné obhájit, a je vhodné se od něj odklonit. Někteří autoři vidí možnost intervenovat za vymezených podmínek, např. pouze jako podpůrná síla místní vlády.¹⁰³ Zdaleka nejrozšířenějším a obecně nejsprávnějším přístupem je obecná přípustnost intervence do občanské války.¹⁰⁴

Dále je třeba poznamenat, že zásah třetího státu do vnitrostátního ozbrojeného konfliktu tento konflikt povyšuje na ozbrojený konflikt mezinárodní (resp. smíšené) povahy¹⁰⁵, byť ani tento názor není ustálený.¹⁰⁶

O přípustnosti intervence na pozvání lze pochybovat pouze za situace, kdy probíhá ozbrojený konflikt čistě mezi dvěma či více státy. V takovém případě by nasazení ozbrojených sil dalšího státu mělo být ospravedlněno na základě kolektivní sebeobran, a ne intervence na pozvání.

¹⁰² FAIX: Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One..., s. 92.

GRAY: International law and..., s. 67 - 68, 81.

Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 2.

¹⁰³ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 286.

¹⁰⁴ SIMMA a kol.: The Charter of the United Nations..., s. 214.

REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 20 - 21, 24.

DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 992 - 998.

¹⁰⁵ FOX: Intervention by Invitation..., s. 820.

¹⁰⁶ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 287.

4. Subjekty intervence na pozvání

4.1. Opozice a její způsobilost k pozvání

4.1.1. Opozice

Půjde o nepostradatelný subjekt, jehož existence a především činnost, bude způsobovat nutnost intervenci na pozvání využít. V situaci vnitrostátního ozbrojeného konfliktu je opozicí myšlena opoziční ozbrojená skupina. Pro pojmenování tohoto subjektu by se mohla využít celá řada pojmů: nestátní ozbrojená skupina¹⁰⁷, povstalecké hnutí, rebelové apod. Pokud je intervence na pozvání realizována např. za situace pokusu o převrat či probíhajících vnitřních nepokojů, nebude ozbrojenost nezbytným znakem opozice. Pokud jde o ozbrojenou skupinu, která se postavila do otevřeného ozbrojeného nepřátelství proti vládě, ať už bude tvořena jakýmkoliv členy (bývalými vojáky, civilisty, žoldnéři,..) a bude jakkoliv silná, početná a vyzbrojená, bude muset mít nezbytně odpovědné a skutečné velení, vést plánované a řízené vojenské operace proti vládním ozbrojeným silám a zejména vykazovat určitý stupeň organizovanosti. S tím souvisí nutnost mít i vlastní reprezentaci vyjadřující vůli této opozice.¹⁰⁸

4.1.2. Nezpůsobilost opozice učinit pozvání

Obecně uznávaným závěrem vyplývajícím z mezinárodního obyčejového práva je, že opozice není způsobilá k tomu, aby pozvala cizí ozbrojené síly na podporu svých zájmů, a cizí stát nemůže užít sílu ve prospěch opozice v dotčeném státě.¹⁰⁹ Z Deklarace o nepřípustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity vyplývá, že státům se zakazuje organizování, financování, podpora, podněcování či i jen tolerance podvratných, teroristických či násilných akcí zacílených na násilnou změnu režimu v jiném státě či podporu občanské války. Obdobně hovoří Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, podle které je též třeba zdržet se organizování, podněcování, podpory, nebo účastnit se vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nebo teroristických činů na území jiného státu. Dále je zakázáno, aby stát připustil přípravu takovýchto aktivit na vlastním území, pokud by tyto aktivity zahrnovaly

¹⁰⁷ HEFFES, Ezequiel. FRENKEL, Brian E.. The International Responsibility of Non-State Armed Groups: In Search of the Applicable Rules. Goettingen Journal of International Law, 2017, roč. 9, č. 1, s. 39 - 72.

¹⁰⁸ tamtéž, s 44 - 45

¹⁰⁹ VISSER: May the Force Be with You..., s. 28.

NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 285.

MARAUHN. NTHOUBANDI: Armed Conflict, Non-International..., s. 67.

FOX: Intervention by Invitation..., s. 820.

užití síly nebo hrozbu silou. Státům je zakázáno organizovat, podporovat, podněcovat, financovat či jen tolerovat jakékoliv podvratné, teroristické nebo ozbrojené aktivity zaměřené na násilnou změnu vlády v jiném státě, anebo zasahovat do vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Závěr o nepřípustnosti intervence ve prospěch opozice je dovozován ze závěrů případu Nikaragua, kdy bylo Mezinárodním soudním dvorem s důrazem stanoveno, že právo států podpořit opozici svou intervencí neexistuje a bylo by popřením současného mezinárodního obyčejového práva.¹¹⁰ ¹¹¹ Zakázanou intervencí ve prospěch opozice je intervence přímá i nepřímá a to s užitím síly či bez něj.¹¹² Právo intervenovat ve prospěch opozice neexistuje ani v případě, že cílem intervence není primárně svrhnout vládu, ale pouze zajistit kontrolu určitých objektů či oblastí.¹¹³

4.1.3. Pozvání opozic jako reakce na mezinárodně protiprávní činy vlády

Lze se setkat s názorem, že by legální intervencí na pozvání byla situace, kdy by byla opozici na její žádost ze zahraničí poskytnuta podpora ekonomické, politické i vojenské povahy v jejím boji proti vládě, která v konfliktu s opozicí závažně a jasně porušuje mezinárodní právo, a toto by bylo na mezinárodní úrovni nezávislými subjekty prokázáno. Pustorino v této souvislosti poukazuje na mezinárodně protiprávní jednání, kterých se měl dopouštět syrský a libyjský režim. Za těchto podmínek by podpora opozici na její žádost měla být legální.¹¹⁴ K tomuto názoru je však vhodné se stavět rezervovaně. Nejproblematičtější oblastí je pravděpodobně zjištění a prokázání existence mezinárodně protiprávního jednání dotčeného státu a stanovení hranice, za kterou by intervence už byla přípustná. Mělo by jít o porušování norem mezinárodního humanitárního práva při bojových operacích? Jak závažné by toto porušování muselo být? Nebo by muselo jít o spolehlivě prokázané etnické čištění státního území? Nebo o genocidu? Kdo by byl dostatečně nezávislý na to, aby mohl učinit takový závěr? Nadto by šlo o precedent oslabující normy zákazu užití síly, a jak již autor

¹¹⁰ Případ Nikaragua, odst. 209, 246.

¹¹¹ Soud doslova stanovil, že:

"Jak již soud uvedl, princip zásady nevměšování vyplývá z obyčejového mezinárodního práva. Zcela určitě by ztratil svou platnost jakožto pramen práva, pokud by intervence mohla být ospravedlněna pouhou žádostí o podporu učiněnou ze strany opoziční skupiny v jiném státě (...). Je vskutku obtížně představit si, kolik by zbylo ze zásady nevměšování, pokud by intervence, která je již možná na pozvání vlády, byla též přípustná na pozvání opozice. Toto by umožnilo kterémukoliv státu se kdykoliv vměšovat do vnitřních záležitostí státu jiného bez ohledu na to, zda byl o toto požádán opozicí nebo vládou. V očích Soudu by takováto situace nebyla souladná s normami současného mezinárodního práva."

Případ Nikaragua, odst. 246.

¹¹² tamtéž, odst. 206.

¹¹³ Případ Ozbrojené aktivity, odst. 163.

¹¹⁴ PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 27 - 28.

uvedl výše, toto je jistě nežádoucí. Pro řešení této situace by se nabízely vhodnější prostředky, a to např. zásah pod mandátem Rady bezpečnosti podle čl. 42 Charty OSN.

4.1.4. Opozice jakožto legitimní představitel lidu

Lze se setkat i s názory, které se snaží skrz hodnocení demokratičnosti vlády a opozice a jejich porovnávání dovozovat přípustnost podpory opozice, jež je „demokratičtější“ než vláda.¹¹⁵ O tomto kvalitativním demokratickém kritériu bude v práci pojednáno dále, nicméně v zásadě lze říci, že v soudobém mezinárodním právu nelze dovést právo intervenovat ve prospěch opozice ani s přihlédnutím k hodnocení demokratičnosti.

Vyskytuje se praxe, kdy je za legitimního představitele lidu (obyvatelstva) - nikoliv však státu - uznána opozice. Je možno uvést dva příklady, a to situaci týkající se občanské války v Libyi a opozice proti režimu vůdce Muammara Kaddáfího a situaci kolem syrské opozice, zejména politické organizace Národní koalice sil revoluce a syrské opozice (NCSROF), která je přijata za člena Ligy arabských států a je politickými prohlášeními „uznána“ (jediným) legitimním představitelem syrského lidu, a to i státy západními a arabskými¹¹⁶. Tohoto formálního uznání opoziční organizace využila k žádosti o „skutečnou (vojenskou) podporu“ ve svém boji s vládnoucím režimem.¹¹⁷ Titul „legitimní představitel syrského lidu“ však neznačí, že jde o legitimního představitele státu schopného vyjadřovat vůli státu. Tohoto si byly státy při svém uznávání vědomy, Francie například výslovně uvedla, že uznává NCSROF za „*jediného legitimního představitele syrského lidu a tím za budoucí prozatímní vládu demokratické Sýrie*“¹¹⁸ - myšleno po konci režimu prezidenta Bašára Assada. Rozdíl oproti „legitimnímu představiteli Sýrie“ je patrný. EU hovořila o představiteli tuh syrského lidu a především o tom, že získává představitele syrské opozice, s nímž může ve složité spleti mnoha skupin jednat¹¹⁹. Tato prohlášení a označení za reprezentanta lidu tak

¹¹⁵ např. REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

¹¹⁶ TALMON, Stefan. Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People [online]. www.ssrn.com, květen 2013 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2227615>. s. 219 - 226, 253.

¹¹⁷ ČTK/AP. Syrskou opoziční koalici uznala už stovka států. K vojenské pomoci se nikdo nezavázal [online]. ihned.cz, 12. prosince 2012 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://ihned.cz/svet-blizky-vychod/c1-58956230-syrskou-opozicni-koalici-uznala-uz-stovka-statu-k-vojenske-pomoci-se-nikdo-nezavazal>>.

¹¹⁸ TALMON: Recognition of Opposition Groups..., s. 221.

¹¹⁹ tamtéž

jsou spíše politickými akty než právně relevantním jednáním¹²⁰ a nezakládají způsobilost NCSROF k tomu učinit relevantní pozvání. Užití síly na tomto podkladě by nebylo legální.¹²¹

Zůstává faktem, že i přes politické proklamace je v mezinárodním právu představitelem státu vláda, nerozhodně od toho, zda je demokraticky zvolená. Tato by sice mohla svou „legimitu jako představitele lidu“ ztratit¹²² (např. páčáním zločinů proti lidskosti na vlastním obyvatelstvu). To však *a priori* neznamena, že by ztratila status vlády ve smyslu norem mezinárodního práva¹²³ a tím způsobilost učinit pozvání.¹²⁴

4.1.5. Protiintervence

Lze se též setkat s názorem, který dovozuje přípustnost užití síly ve prospěch opozice za podmínky, že jiný stát již dříve ozbrojenou silou intervenoval ve prospěch vlády. Šlo by tedy o protiintervenci.¹²⁵ Ani v tomto případě by nemohlo jít o legální intervenci na pozvání a není důvod se z uvedeného důvodu odchýlit od závěru judikátu Nikaragua.

4.1.6. Závěr

Nechť je tedy závěrem, že v současném mezinárodním právu by užití síly (hrozby silou) ve prospěch opozice bylo jednáním v rozporu se zákazem užití síly¹²⁶ i se zásadou nevměšování, a nešlo by o legální intervenci na pozvání. Šlo by o agresi.¹²⁷ Nelegální intervencí by byla i podpora materiální, finanční či výcviková.¹²⁸

¹²⁰ tamtéž, s. 230 - 237.

VISSER, Laura. Russia's Intervention in Syria [online]. www.ejiltalkr.org., září 2015 [cit. 18. ledna 2020]. Dostupné na < <https://www.ejiltalkr.org/russias-intervention-in-syria/>>.

FOX: Intervention by Invitation..., s. 839.

¹²¹ FOX: Intervention by Invitation..., s. 840.

DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 983.

¹²² TALMON: Recognition of Opposition Groups..., s. 238.

¹²³ tamtéž, s. 239.

¹²⁴ REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

¹²⁵ MARAUHN. NTHOUBANDI: Armed Conflict, Non-International..., s. 67.

¹²⁶ DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 982.

¹²⁷ Deklarace o nepřipustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity

¹²⁸ KUNIG, Philip. Intervention, Prohibition..., s. 295.

4.2. Vlása a její způsobilost k pozvání

4.2.1. Vlása

Vlása je jedním z nejzákladnějších prvků, které definují stát. Vlása státu umožňuje vystupovat ve mezinárodních vztazích, vykonávat jeho práva a plnit jeho povinnosti.¹²⁹ Stát jedná prostřednictvím svých zástupců a reprezentantů¹³⁰ a vlása je jedním z nich.

Pojem lze vnímat z různé šře. Pro intervenci na pozvání bude z praktického hlediska významné spíše užší hledisko, podle kterého lze za vlásu považovat nejvyšší výkonné orgány, tedy hlavu státu a vlásu státu (ve smyslu kabinetu, kolektivu ministrů) - zde však přesněji jde spíše pouze o předsedu vlásy a ministra zahraničních věcí.¹³¹ Rozsah orgánů způsobilých učinit pozvání však bude pro potřeby praxe širší, platí totiž, že způsobilým státním orgánem, který může učinit pozvání, je nejvyšší momentálně dostupný představitel státu, za účelem zajištění toho, že skutečně vyjadřuje vůli státu.¹³² V očích autora této práce může být okruh těchto osob (tedy pojem „vlása“ jak s ním tato práce zachází) poměrně široký. Bude se muset přihlédnout zejména k národnímu právu, aktuální situaci i k uznání mezinárodním společenstvím. Může jít o prezidenta, vládnoucího monarchu i jinou hlavu státu, o premiéra či ministra (zejm. zahraničních věcí), dále může jít i o parlament, např. v případě neobsazení úřadu hlavy státu. V určitých krizových časech může jít i o jiný orgán *ad hoc* – příkladem může být situace v Egyptě, kdy po konci mandátů prezidentů Mubaraka a Mursího byla nejvyšším představitelem státu armáda a egyptský ústavní soud. Legitimním subjektem k učinění pozvání by však nebyl jakýkoliv jiný subjekt, který titul nejvyššího dostupného představitele státu nemá - např. armáda, představitelé územních samosprávných celků, diplomaté jednající na vlastní popud¹³³, určitá vládní frakce či skupina několika poslanců apod.¹³⁴

¹²⁹ MAGIERA, Siegfried. Governments. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 563.

¹³⁰ tamtéž

¹³¹ MAGIERA: Governments..., s. 564.

¹³² NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 288.

¹³³ PERIŠIĆ: Intervention by Invitation..., s. 17.

¹³⁴ srov. situaci v Československu v roce 1968, kdy měla být intervence Varšavské smlouvy ospravedlněna tzv. "zvacím dopisem" několika funkcionářů komunistické strany, kteří však nebyli subjektem, jež mohl cizí stát k intervenci pozvat. Naopak československá vlása ústy ministra zahraničí Jiřího Hájka oznámila Radě bezpečnosti OSN, že invaze byla učiněna proti její vůli. V projevu doslova stojí: *"Toto je akt použití síly, který nemůže být ospravedlněn žádnými důvody. Nedošlo k němu na základě prosby ani požadavku československé vlásy, ani některého jiného ústavního orgánu této republiky."*

Projev ministra zahraničí Československé socialistické republiky Jiřího Hájka přednesený Radě bezpečnosti OSN dne 24. srpna 1968. Text dostupný z: <https://temata.rozhlas.cz/projev-jiriho-hajka-v-rade-bezpecnosti-osn-7965767>

Literatura týkající se intervence na pozvání obvykle vládu a její způsobilost k pozvání hodnotí z několika hledisek, kterými jsou především způsobilost svobodně vyjadřovat vůli státu, efektivita vlády a též legitimita vlády, zejména s ohledem na její demokratické zvolení a výkon mandátu. Tento přístup je poměrně nový¹³⁵, objevil se až po rozhodnutí případu Nikaragua, resp. po skončení studené války¹³⁶ a v principu směřuje k přehodnocení závěru MSD v tomto judikátu uvedených. Ne snad, že by měl vyloučit způsobilost třeba i nedemokratické vlády učinit pozvání (byť i tyto názory se vyskytují), jde spíše o tendenci k hledání ospravedlnění pro intervenci ve prospěch opozice - např. s poukazem, že za situace občanské války bojuje „demokratická“ opozice proti „diktátorskému“ režimu, nebo jde též o dosazování demokraticky zvolených vlád, kterým dosavadní režim neuvolnil místo, nebo byly sesazeny. Tradiční dřívější náhled hodnotil pouze efektivní kontrolu vlády nad územím a obyvatelstvem.

Naprosto nezbytnou podmínkou pro relevantní pozvání je tedy autonomní vůle vlády. Svoboda vůle bude dovoditelná především na základě toho, kdo konkrétně pozvání učinil, přičemž o těchto orgánech bylo již pojednáno výše, a dále z aktuální faktické situace, kdy nesmí být pochybnost o tom, že autonomie vůle státu není narušena (nátlakem státu jiného, agresí, omezením svobody představitelů apod.). Pokud by byla pochybnost o svobodné vůli státu, nemohlo by pozvání být považováno za legitimní. Souhlas s intervencí vynucený nátlakem je mezinárodním právem nepřípustný.¹³⁷ Pro svobodu vůle je podstatné i časové hledisko pozvání, o kterém bude ještě pojednáno.

4.2.2. Nikaragujský závěr

V rozhodnutí případu Nikaragua vyjádřil MSD závěr, že intervence na pozvání vlády je dle mezinárodního práva možná.¹³⁸ Tato teze i v dnešní době platí za obecné východisko, na jehož podkladě dovozujeme přípustnost této intervence a způsobilost vlády pozvání učinit.¹³⁹ Soud se od tohoto závěru neodchýlil ani v dalším významném rozsudku případu ozbrojených aktivit na území Konga.¹⁴⁰

¹³⁵ NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 287.

¹³⁶ FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 834.

NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 285.

¹³⁷ NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 286.

PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 15 - 16.

¹³⁸ Případ Nikaragua, odst. 246.

¹³⁹ DE WET: *The Modern Practice of Intervention by...*, s. 982.

FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 820 - 821.

NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 285.

PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 16.

¹⁴⁰ FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 820 - 821.

Tato pozice však není v jurisprudenci bezvýhradná. Grayová poukazuje na skutečnost, že bezvýhradný závěr o tom, že intervence je vždy na pozvání vlády možná, bude narážet na problémy při praktické aplikaci. Dle ní vyplývá nemožnost vlády učinit toto pozvání z principu zásady nevměšování a z podstaty státní suverenity, kdy jen sám stát může rozhodovat o svém vlastním politickém, ekonomickém, sociálním a kulturním směřování.¹⁴¹ Nasazení ozbrojené síly jiného státu tak toto směřování narušuje a ovlivňuje dění v dotčeném státě. Dle názoru autora této práce je však právě možnost vlády učinit pozvání a strpět na svém území cizí ozbrojené síly, pokud jde o skutečnou projevenou vůli státu, projevem státní suverenity.¹⁴² Pokud je poukazováno na to, že zásada nevměšování by v sobě měla nést absolutní povinnost nezasahovat do vnitrostátního ozbrojeného konfliktu ani na jedné straně, což může z jazykového hlediska vyplývat z Deklarace o nepřípustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity a Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, je nutno tento závěr opět odmítnout a přihlédnout k tomu, že k výkladu těchto deklarací se vyjádřil MSD v případě Nikaragua a dospěl i přesto k závěru, že intervence na straně vlády je přípustná.¹⁴³ V zásadě závěr judikátu Nikaragua obdobnými úvahami v současné chvíli dotčen není. Je však třeba říci, že je poměrně stručný a v současném mezinárodním právu se ukazuje, že tato jeho stručnost otevírá prostor pro celou řadu odlišných i vzájemně odporujících tezí. Praxe též není souladná s jednoduchým závěrem, že vládu podpořit lze, ale opozici nikoliv, podpora opozičních sil je zcela běžnou záležitostí. Současná jurisprudencí tak do zdánlivě jednoduché rovnice vkládá kvalitativní kritéria efektivity a demokratičnosti vlády a je nepochybné, že budoucí vývoj pravděpodobně bude vést k určitému přehodnocení nikaragujského závěru, přičemž dost možná dojde k určitému omezení způsobilosti vlády pozvání učinit, a naopak k větším možnostem podpořit opozici, jež bude lépe vyhovovat kvalitativním kritériím.

4.2.3. Princip oboustranné nezpůsobilosti a hledisko efektivní kontroly

Podle některých autorů je intervence na pozvání absolutně nepřípustná v případě, kdy lze o konfliktu hovořit jako o občanské válce.¹⁴⁴ V této chvíli má být zpochybněna způsobilost vlády vyjadřovat vůli státu a reprezentovat jej. Toto by bylo zjevné zvláště za

¹⁴¹ GRAY: International law and..., s. 81.

¹⁴² shodně SIMMA a kol.: The Charter of the United Nations..., s. 214.

¹⁴³ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 286.

¹⁴⁴ FAIX: Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One..., s. 92.

GRAY: International law and..., s. 67 - 68, 81.

Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011

situace, kdy by stát v konfliktu s opozicí prohrával. Efektivita vlády totiž bývá dovozována na základě toho, zda efektivně vykonává svou moc nad státním územím a obyvatelstvem, nebo alespoň jeho podstatnou částí.¹⁴⁵ Občanská válka tuto kontrolu území a obyvatelstva typicky rozděluje mezi vládu a opozici. V situaci občanské války by se tak měl uplatnit obtížně přeložitelný tzv. negative equality principle.¹⁴⁶ Lze jej nazvat např. jako princip oboustranné nezpůsobivosti nebo jako princip neutrality.¹⁴⁷ Pokud by tedy byla efektivní kontrola nad státem rozdělena v rámci občanské války mezi opozici a vládu, ani jedna strana by neměla být způsobilá učinit pozvání cizích ozbrojených sil, neboť nemůže reprezentovat vůli státu. V očích tohoto názorového proudu by tak intervence ve prospěch vlády byla nedovolenou ozbrojenou intervencí (resp. užitím síly).

Z pohledu autora této práce je však konstrukce vylučující obecně možnost vlády učinit pozvání jen na základě toho, že ztratila kontrolu nad částí svého území či obyvatelstva neprůchozí. Nebylo by ani teoreticky možné stanovit jakákoliv přesná kritéria pro to, že už je stát ve fázi, kdy je pozvání nepřipustné. Základním problémem je samotné zhodnocení, zda už lze situaci označit za vnitrostátní ozbrojený konflikt, či nikoliv. Dalším problémem je posouzení, zda vládou neovládaná část území je dostatečně velká na to, aby ohrozila status vlády jakožto reprezentanta státu. Státní území může být natolik specifické, že i pokud by opozice ovládala jeho 3/4, nemuselo by to pro vládu znamenat z hlediska efektivní kontroly takřka nic. Pokud by opoziční skupiny ovládly libyjskou či australskou poušť, brazilskou Amazonii či kanadské a sibiřské stepi, mohla by na mapě ukrojit podstatný díl z území dotčeného státu, nicméně reálně by takřka veškeré obydlené území s hospodářstvím, ústředím moci a celkově života ve státě zůstalo v rukou vlády. Dále je nejasné posouzení, kolik obyvatelstva by muselo podporovat opozici, aby tak narušilo efektivní kontrolu vlády nad sebou? Literatura zmiňuje pojmy jako „značná část“, „významné množství“ a podobně, což jsou velice vágní příklady. V praxi tak bude v řadě případů obtížné zhodnotit, zda vláda ještě významnou efektivní kontrolu vykonává, anebo ne. V současném mezinárodním právu tak nedostatek efektivity vlády, resp. její kontroly nad státním územím či obyvatelstvem sám o sobě není kritériem omezujícím její způsobilost učinit pozvání.¹⁴⁸ Ztráta části státního území neznamena ztrátu efektivity vlády.¹⁴⁹ Hodnocení efektivní kontroly je však významný

¹⁴⁵ MAGIERA: Governments..., s. 565.

¹⁴⁶ FOX: Intervention by Invitation..., s. 827 - 829.

¹⁴⁷ PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 18 - 20.

¹⁴⁸ FOX: Intervention by Invitation..., s. 827 - 830.

REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 984, 990.

¹⁴⁹ DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 990.

faktor vzhledem k legitimitě vlády. Existence efektivní kontroly způsobilost vlády k pozvání zakládá sama o sobě a tvoří důkaz legitimacy.

Uveďme příklady, kdy byly vojenským pučem svrženy režimy prezidenta Aristida na Haiti v roce 1991 a prezidenta Kabbaha v Sierra Leone v roce 1997. Tyto svržené vlády vzešly z demokratických voleb a v obou případech zůstaly v očích mezinárodního společenství legitimním představitelem státu. Prezident Kabbah byl do svého úřadu dosazen opětovně na základě intervence na pozvání, kterou provedlo ECOWAS. Prezidenta Aristida dosadily zpět do úřadu ozbrojenou intervencí Spojené státy americké. Ani jeden z prezidentů v čase intervence nevykonával žádnou efektivní moc nad státem a obyvatelstvem. Malou relevantnost pouhého posouzení hlediska efektivní kontroly lze potvrdit i na praktickém případě francouzské intervence v Mali, kdy byla mezinárodním společenstvím přijata francouzská vojenská intervence ve prospěch vlády, a to i za situace, kdy podstatná severní část malijského území byla v rukou opozice.¹⁵⁰ Z teoretického hlediska mohlo jít i o ukázkový příklad aplikace principu oboustranné nezpůsobilosti, nicméně jak se zdá, současné mezinárodní právo zůstává nakloněno nikaragujskému závěru. Množství efektivní kontroly opozice tak nehrálo významnou roli.

4.2.4. Legitimita vlády a vliv na způsobilost k pozvání

Předmětem diskuzí dnešního mezinárodního práva je též otázka legitimacy vlády. Názory se liší diametrálně. Úvahy příznivců doktríny omezování vládní způsobilosti k pozvání jsou však spíše myšlenky *de lege ferenda*, které dosud nevyvrátily nikaragujský závěr. Tyto úvahy se týkají především demokratické podstaty vlády - hodnocení, zda byla vláda zvolena v demokratických volbách či zda vykonává svůj mandát způsobem slučitelným s obecnými východisky demokracie.¹⁵¹ Autoři se tak ptají na celou řadu otázek, které zohledňují při svých závěrech. Byla vláda zvolená ve svobodných volbách? Porušuje vláda lidská práva? Jde o vládu diktátorskou? Je vláda respektována obyvatelstvem? Jsou tyto otázky skutečně relevantní pro posouzení problematiky intervence na pozvání? Odpověď na otázku, co je legitimní vládou, není snadná a neexistuje na ni jasná shoda.¹⁵² Podat jasnou definici se jeví jako nemožné. De Wetová kupříkladu nabízí základní vodítko, že vláda vzešla

¹⁵⁰ FOX: Intervention by Invitation..., s. 828.

FICHLER, Jan. Operace Serval 2013: Nasazení francouzské armády v Mali. Vojenské rozhledy, 2019, roč. 22 (54), č. 2, s. 133 – 149.

¹⁵¹ HELAL, Mohamed. The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016. In RUYSS, Tom, CORTEN, Olivier. The Use of Force in International Law. A Case-based Approach. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 921.

¹⁵² WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 800.

ze svobodných a nekontroverzních voleb.¹⁵³ Ani tento faktor však nemá na posouzení legality intervence na pozvání žádný rozhodující vliv.

Jako první se nabízí nejextrémnější případ, a to vláda, kterou lze nazvat „teroristickou“. Zástupcem této kategorie může být Islámský stát v Iráku a Levantě, který byl samozvaně vyhlášen chalífátem, či Nezávislý stát Azavad, který dočasně existoval na území Mali. Vlády podobných neuznaných pseudostátních entit vůbec nepředstavují vlády států. Tyto „státy“ je nutno vnímat jako opozici proti vládám států, na jejichž území se nacházejí. Tím je intervence v jejich prospěch vyloučena.¹⁵⁴

U méně extrémních a v praxi o to častějších případů je vzhledem k roztržitosti názorů i různorodosti praxe podstatné držet se základního vodítka, a tím je nikaragujský závěr. Hledisko legitimacy však vzhledem k vývoji praxe nelze opomenout. Bohatou analýzu praxe nabízí De Wetová, jejímž závěrem je, že legitimní vládou k pozvání je vláda *de iure*.¹⁵⁵ Půjde o vládu, která není mezinárodním společenstvím „zneuznána“ - tedy alespoň určitá část států s touto vládou jedná, respektuje její moc nad alespoň částí území a nemá pochybnost o tom, že o vládu státu jde. Autoři často hovoří o „uznání“ vlády, přičemž definovat tento pojem taktéž zcela konkrétně nejde. Nebude tedy rozhodné, zda se vláda k moci dostala nedemokratickým způsobem nebo svobodnými volbami, nicméně demokratický podklad vlády může sloužit jako podpůrné stanovisko pro její uznání dalšími státy. Rozhodné nebude ani to, že státy v současné chvíli činí politické prohlášení, v nichž považují za představitele lidu nějakou opoziční skupinu nebo poukazují na demokratický deficit vládnoucího režimu. Důraz musí být kladen především na konkludentní chování a postavení vlády v mezinárodních vztazích, a to především v minulosti, před vznikem situace, která nutnost intervence na pozvání vyvolala - tedy zohlednění toho, jak se k vládnoucímu režimu mezinárodní společenství stavělo během celého období jeho vlády. Pokud vláda, která je aktuálně označována alespoň částí opozice spřízněných států jako nelegitimní režim, reprezentovala stát v minulosti v mezinárodních vztazích, uzavírala (i třeba se státy, které se k ní nyní staví kriticky) mezinárodní smlouvy, přičemž případný nedemokratický způsob nástupu k moci nebyl tomuto na překážku, a celkově byla jako vláda jinými státy „uznávána“, nelze v situaci, kdy vláda žádá o intervenci, poukazovat na to, že je nedemokratická, nelegitimní a k pozvání nezpůsobilá. Příkladem tak nelze pochybovat o způsobilosti Asadova

¹⁵³ DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 984.

¹⁵⁴ PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 27.

¹⁵⁵ DE WET: The Modern Practice of Intervention by...,s. 982.

syrského režimu pozvat k intervenci ruské ozbrojené síly¹⁵⁶, neboť prezident Asad byl po řadu let bez výrazné kritiky přijímán jako legitimní představitel Sýrie a tento status si nese i nadále. Hypoteticky by tak k pozvání byly způsobilé i vlády, jejichž demokratičnost je iluzorní - Severní Korea, Irán, Saudská Arábie, apod.

Vláda, která je stále představitelem státu, je z tohoto titulu tedy způsobilá učinit pozvání, nerozhodně od toho, zda vzešla z demokratických voleb, anebo ne.^{157 158} Současné mezinárodní práva nemá konsenzus na opačném závěru. Hodnocení neurčitého a vágního kritéria demokratičnosti tak má pramalý význam a ustupuje hledisku efektivity¹⁵⁹ a uznání vlády. Například Wippman tvrdí, že intervence proti nedemokratické vládě s efektivní kontrolou je nepřijatelná.¹⁶⁰ Nedemokratičnost vlády neovlivňuje způsobilost k pozvání ani v očích Redaelliové.¹⁶¹ Babatunde pragmaticky uvádí, že je nutno zvážit, zda je pravděpodobné, že si vláda své postavení nadále udrží.¹⁶²

Demokratická vláda pro pozvání nepotřebuje nadále vykonávat efektivní kontrolu nad státem.¹⁶³ To, že vláda zcela ztratila efektivní kontrolu a uchýlila se do exilu, nevylučuje její způsobilost k pozvání, pokud je mezinárodním společenstvím jako legitimní vláda stále respektována. Stejný závěr se uplatní u nedemokratické vlády.¹⁶⁴ Nelegitimním subjektem pozvání by byla pouze vláda, jež není mezinárodním společenstvím vůbec uznána, již nepředstavuje jakoukoliv moc ve státě a efektivní kontrolu zcela ztratila - zde však nebude mít roli demokratická či nedemokratická povaha, ale pouhý fakt, zda mezinárodní společenství tuto vládu již nevnímá jako představitele státu. U demokratického režimu by nicméně toto „zneuznání“ nebylo možné.¹⁶⁵

¹⁵⁶ VISSER: Russia's Intervention in Syria...

¹⁵⁷ REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

¹⁵⁸ Demokratický podklad nepožaduje De Wetová a dále ani Wippman, Pustorino a další. Zmínění autoři zohledňují spíše hledisko efektivity vlády, přičemž náhled na to, co je obsahem této efektivity se liší - ať jde o výkon efektivní kontroly, respekt ze strany mezinárodního společenství, držbu moci,... V očích autora práce se v zásadě všichni autoři, i přes rozdílné slovní vyjádření obsahu, v základní představě o tom, jaká vláda je k pozvání legitimní, shodují.

DE WET: The Modern Practice of Intervention by..., s. 979 - 998.

WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 808 - 809.

PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 31.

¹⁵⁹ HELAL: The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016..., s. 920.

¹⁶⁰ WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 808 - 809.

¹⁶¹ REDAELLI: Military Interventions in Internal Conflicts...

¹⁶² BABATUNDE: ECOWAS Intervention in Gambia..., s. 59.

¹⁶³ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 287.

¹⁶⁴ Nolte však v případě nedemokratické vlády požaduje existenci aspoň částečné efektivní kontroly, autor diplomové práce však tuto podmínku nevnímá jako nezbytnou

NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 287.

¹⁶⁵ NOLTE: Intervention by Invitation..., s. 287.

Způsobilost vláda neztrácí ani v případě, že samotný výkon mandátu neprobíhá demokratickým způsobem, ani v případě, že se dopouští mezinárodně protiprávního jednání, jako je například genocida nebo jiné zločiny proti lidskosti. Samotné pozvání bude stále legální, je však na intervenujícím státu, aby zvážil, zda provede intervenci a bude tím sám riskovat svou odpovědnost plynoucí z protiprávního jednání vlády zvacího státu.¹⁶⁶

V souvislosti s demokratickým kvalitativním kritériem se lze setkat i s názory, které dovozují, že způsobilou k pozvání je vláda, která nikdy neměla efektivní kontrolu, nicméně je demokraticky zvolená¹⁶⁷, a dokonce, že k pozvání je způsobilá „demokratická“ opoziční skupina, která nabízí minimálně příslib větší „demokratičnosti“, než má aktuálně vládnoucí „nedemokratický“ režim.¹⁶⁸ Tyto teze jsou však zcela v rozporu s nikaragujským závěrem, nedůvodně zužují účinek zákazu užití síly a nejsou dosud ani ustáleným názorem, natož mezinárodněprávním obyčejem.

4.2.5. Závěr

Obecným východiskem plynoucím z nikaragujského závěru je, že vláda státu je obecně způsobilá pozvat cizí ozbrojené síly k nasazení na svém vlastním území. Podstatným kritériem je, že vláda musí svobodně vyjadřovat vlastní vůli, což je dovozováno z řady faktorů, které ve vzájemném souhrnu nevzbuzují pochybnost o autonomii vůle vlády. Jelikož je nikaragujský závěr poměrně stručný a obecný, hledá současné mezinárodní právo různá kvalitativní kritéria, která mají tento závěr lépe vyložit. Hlavními kritérii je hledisko legitimacy vlády - které však nesmí být spojováno pouze s demokratičností vlády - a hledisko efektivity vlády. Efektivita, v minulosti jediný relevantní faktor, nově ustupuje úvahám týkajícím se „demokratické“ legitimacy vlády, stále však tvoří faktor významnější.¹⁶⁹ Trend odborné literatury nicméně stále více směřuje k hodnocení demokratické povahy vlády na úkor hodnocení efektivní kontroly, jurisprudence však v současné době konsenzus na poměru těchto dvou prvků nemá.¹⁷⁰ Způsobilou vládou k pozvání je v očích autora této práce vláda, o které je možno tvrdit, že je představitelem státu, a to s ohledem na celé období jejího mandátu a chování mezinárodního společenství v situaci přecházející intervenci na pozvání. Jde o vládu, která byla mezinárodním společenstvím „uznána“. Těmito kritérii projde takřka každá vláda, a proto nestojí v opozici ustálenému nikaragujskému závěru. Jedinými

¹⁶⁶ REDAELLI: *Military Interventions in Internal Conflicts...*

¹⁶⁷ srov. situace v nového gambijského prezidenta Barrowa v roce 2017

¹⁶⁸ REDAELLI: *Military Interventions in Internal Conflicts...*

blíže též výklad in FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 833 - 834.

¹⁶⁹ PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 22.

¹⁷⁰ HELAL: *The ECOWAS Intervention in The Gambia – 2016...*, s. 921.

„vládami“, které k pozvání nebudou způsobilé, jsou takové subjekty, které nejsou mezinárodním společenstvím jako vláda vůbec vnímány. Přijetí konkrétnějšího závěru - např. takového, že nezpůsobilou k pozvání je vláda, jež vzešla z puče nebo která páchá mezinárodně protiprávní jednání - by bylo v rozporu se závěrem judikátu Nikaragua, jakož i s ustálenou praxí, a tento závěr by nevyjadřoval realitu současného mezinárodního práva. Akademická diskuze nad kritérii demokratičnosti či posuzování efektivity vlády je bohatá, nicméně, jak typicky pro mezinárodní právo, dát jasnou definici způsobilé vlády, tedy uvést několik odrážek podstatných kritérií, které mají být naplněny, není zcela možné. Většina autorů dochází k podobnému, byť ne vždy explicitně vyjádřenému závěru, že způsobilou vládou je ta, která vyplývá z reálné praxe, a tedy, že ani centrální vládu drasticky rozloženého státu nelze omezit na jejím právu pozvat jiný stát k intervenci, a to ani přes obsáhlá hodnocení toho, kolik procent státního území již neovládá nebo jakým způsobem se vláda ve státě dostala k moci. Současné mezinárodní právo se tak v tomto ohledu drží především jistoty, kterou poskytuje *status quo*. Tím nejpodstatnějším kritériem je tak nahlížení na skutečný svět, a především na to, jak tento svět konkrétní vládu vnímá. K přehodnocení nikaragujského závěru jsme tak prozatím nedospěli.

4.3. Intervenující stát

V odborné literatuře není role intervenujícího státu často nijak zohledňována, což je však škoda. Intervenující stát není subjektem, který by měl být v literatuře zanedbáván, jsou na něj totiž kladeny značné nároky.

Prvotní důležitá role je především v posouzení, zda skutečně může ozbrojenou intervenci provést. Nejde jen o posouzení jeho praktických možností, ale především právní dovolenosti takového jednání. Intervenující stát musí dbát náležitě opatrnosti při posouzení, zda pozvání vyhoví, anebo ne, a je právě na něm, aby provedl skutečně precizní rozbor situace, zvážil, zda jsou naplněny podmínky pro užití intervence na pozvání a zda se jeho následující jednání nedostane do rozporu s normami zákazu užití síly. Toto stručné konstatování v sobě nese celou řadu nesmírně náročných povinností intervenujícího státu, které nemohou být podceněny. V opačném případě totiž hrozí, že se stát vystaví odpovědnosti za mezinárodně protiprávní jednání.

V případě, že stát sílu užije, musí dbát na to, aby ji užíval legálním způsobem, přičemž tato role může být náročná zejména v případě společných operací s ozbrojenými silami zvacího státu. Snadno se může stát, že intervenující stát poruší mezinárodní právo právě v důsledku souvisejících operací ozbrojených sil dotčeného státu nebo v rámci operací

společných.¹⁷¹ I z tohoto hlediska jsou tak na intervenující stát kladeny přísné nároky, přičemž jejich naplnění může být těžší právě s ohledem na to, že jeho jednání je nevyhnutelně propojeno s jednáním zvacího státu.

Je nutno dbát na to, že samotná intervence musí být provedena pouze v míře, jež je v souladu s pozváním a nesmí tuto mez překročit.¹⁷² Toto se bude týkat doby a rozsahu nasazení, hlavních cílů intervence, použitých prostředků apod.

¹⁷¹ blíže Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání vypracovaný Komisí Organizace spojených národů pro mezinárodní právo v roce 2001 s komentářem, s. 64 - 71.

PUSTORINO: The Principle of Non-Intervention..., s. 27.

¹⁷² Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 3.

5. Pozvání a jeho náležitosti

Samotným „pozváním“ je třeba rozumět jakýkoliv zvací akt, jenž je podkladem pro provedení ozbrojené intervence. Jde o dosti obecný pojem, neboť těchto podkladových aktů může být celá řada. Pokaždé však musí být dodrženo několik základních náležitostí, bez jejichž naplnění by pozvání nemělo žádnou relevanci. Zvací akt, resp. pozvání, musí především svým obsahem vyjadřovat svobodnou vůli státu nasadit na svém území cizí ozbrojené síly.¹⁷³ Pozvání je možno ztotožnit se souhlasem jakožto okolností vylučující protiprávnost podle čl. 20 Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání.

5.1. Forma zvacího aktu

Neexistuje všeobecně ustálený požadavek na to, jakou formou má být pozvání učiněno.¹⁷⁴ V zásadě tak lze přijmout závěr, že na samotné pozvání, pokud bude splňovat potřebné náležitosti, tedy především bude učiněno způsobilou vládou a bude skutečným vyjádřením vůle státu, není třeba z formálního hlediska klást speciální požadavky. Pozvání může být učiněno v podobě mezinárodní smlouvy, jednostranné žádosti, dopisu, projevu, osobně apod. Je však třeba, aby vždy byla vyjádřena nepochybná vůle způsobilé vlády.

5.2. Obecné zmocnění k intervenci

Pozvání může být nepochybně učiněno jako akt *ad hoc* v čase potřeby.¹⁷⁵ Vyskytují se však případy, kdy je v mezinárodní smlouvě (obvykle multilaterální) uděleno obecné zmocnění k ozbrojené intervenci do budoucna. Formou pozvání by tak mohlo zdánlivě být i ustanovení o obecné přípustnosti vzájemné intervence např. mezi skupinou států seskupených ve vojenském paktu.¹⁷⁶ Z uvedeného vyplývá, že by nebylo třeba, aby bylo relevantní pozvání učiněno vzhledem ke konkrétnímu konfliktu. Podmínky generálního zmocnění mohou být vymezeny různorodě - např. v případě, že ve smluvním státě dojde k násilnému svržení vlády, ke vzniku občanské války, významnému porušování lidských práv atd.¹⁷⁷ Toto generální zmocnění však díky své obecnosti naráží na překážku při posuzování skutečné autonomie vůle zvacího státu. Je třeba přihlídnout k tomu, že v důsledku změn

¹⁷³ Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 2.

¹⁷⁴ NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 287.

BABATUNDE: *ECOWAS Intervention in Gambia...*, s. 58.

¹⁷⁵ PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 10.

¹⁷⁶ NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 287.

¹⁷⁷ WIPPMAN: *Pro-Democratic Intervention...*, s. 808.

situace mezi uzavřením smlouvy a vznikem situace, které se má intervence týkat, nemusí být provedení intervence na základě „zastaralého“ generálního zmocnění žádoucí. Intervenci by nemohlo být možné provést na základě předchozího generálního zmocnění, pokud by zvací stát vyjádřil opačnou vůli, že intervence není v dané situaci žádoucí. Následně by pak šlo o nedovolené užití síly.

Může však také dojít ke zneužití tohoto institutu, kdy bude obdobná mezinárodní smlouva uzavřena na nátlak režimu sousedního státu, který má na zvací stát rozhodující vliv a tímto si naopak pojisti kontrolu nad situací v dotčeném zvacím státě. V případě takovéto intervence by pak nebylo možno hovořit o skutečné svobodné vůli vlády zvacího státu. Generální zmocnění také může sloužit jako pojistka např. pro autoritářské režimy, které si touží udržet svou moc, přičemž např. mají dobré vztahy se svým sousedem, který režim podporuje a tomuto intervenci obecně umožní.

Někteří autoři dále poukazují na fakt, že takováto smlouva by byla v rozporu s kogentní normou zákazu užití síly¹⁷⁸, přičemž vztah mezi kogentností zákazu užití síly a intervencí na pozvání byl již v této práci vyložen.

Pokud by prezident státu A pozval ozbrojené síly státu B na pomoc proti separatistickému ozbrojenému hnutí ve vlastním státu s odkazem na takovouto klauzuli, jistě by o rozporu se skutečnou vůli státu nebyla řeč a intervence by byla legální - potom by se však relevance pozvání posuzovala na podkladě následného zvacího aktu *ad hoc* a předmětná klauzule by se stala spíše deklarací bez reálného praktického účinku. Autoři též poukazují na to, že intervence by nebyla legální, pokud je stát např. z důvodu občanské války natolik rozdělen, že vláda již nevyjadřuje jeho vůli (což je odkaz na princip oboustranné nezpůsobilosti).¹⁷⁹

Praktickým příkladem je např. čl. 4 písm. h) Zakládacího aktu Africké unie, který stanoví, že státy Unie mají právo vzájemné intervence v případě schválení Shromážděním hlav států a vlád (Africké unie), pokud v dotčeném státě dochází k závažné situaci, jmenovitě válečným zločinům, genocidě a zločinům proti lidskosti.¹⁸⁰ Sluší se dodat, že čl. 4 písm. f) a písm. g) stvrzují zákaz užití síly a zásadu nevměšování, patrně tak má k intervenci docházet z titulu výjimky z těchto pravidel. Dále i ECOWAS má vlastní mechanismus na vzájemné užití síly v případě vnitrostátního ozbrojeného konfliktu, který hrozí humanitární katastrofou či znamená hrozbu pro mír a bezpečnost v regionu, a dále též v případě masivního porušování

¹⁷⁸ WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 809.

¹⁷⁹ FOX: Intervention by Invitation..., s. 831 - 833.

¹⁸⁰ čl. 4 písm. h) Zakládacího aktu Africké unie

základních práv či v případě svržení nebo snah o svržení demokraticky zvoleného režimu. Tento výčet je pouze demonstrativní a může být rozšířen.¹⁸¹

S ohledem na možné otevírání prostoru pro zneužívání intervence na pozvání, obcházení zákazu užití síly a možné zásahy do autonomie vůle a suverenity jednotlivých států by tak generální zmocnění k intervenci na základě „pro-invazní smlouvy“¹⁸² nemělo být *de lege lata* možné.¹⁸³ Mencer tyto smlouvy hodnotí jako „diktované“ z pozice síly státu, kterému svědčí právo intervenovat.¹⁸⁴ Takřka nikdy nemohou tyto smlouvy samostatně obstát jako relevantní pozvání k intervenci. Rozhodné pro intervenci na pozvání by byly pouze v případě, pokud by nasazení síly podmiňovaly souhlasem dotčeného státu *ad hoc*.¹⁸⁵ Posouzení, zda tyto smlouvy mohou mít jiný praktický dopad - např. jako podklad pro pro-demokratickou intervenci nebo jako systém kolektivní bezpečnosti konkurující systému Rady bezpečnosti OSN¹⁸⁶ již neleží v rozsahu zpracování této diplomové práce.

5.3. Čas pozvání jako relevantní hledisko

Pozvání musí být učiněno předem, či podle některých autorů alespoň současně se samotnou intervencí.¹⁸⁷ Pozvání, které je učiněno současně s intervencí (případně jen ve velmi krátkém časovém horizontu předem), však nevyhnutelně vzbuzuje pochybnosti o autonomii vůle zvoucí vlády. Již před okamžikem tohoto pozvání musely nutně proběhnout veškeré dlouhodobé přípravy na vojenskou operaci a intervenující stát tak musel z vlastní vůle vyložit značné úsilí, které dosvědčuje jeho zájem na provedení intervence. Tato vysoce reálná pochybnost o skutečné vůli zvoucího státu naznačuje, že pozvání učiněné zároveň by mohlo být pouhou zástěrkou a že tím, z jehož vůle intervence probíhá, je ve skutečnosti intervenující stát. Toto obcházení mezinárodního práva tak nemůže být mezinárodním právem přijato jako relevantní podklad pro vyloučení protiprávnosti.

Stejně tak nelze v žádném případě akceptovat dodatečně učiněné pozvání.¹⁸⁸ V tomto případě již je do autonomie vůle zvoucího státu zasaženo natolik, že jeho vůli směřující

¹⁸¹ čl. 25 Protokolu hlav států a vlád Hospodářského společenství západoafrických států týkající se mechanismu pro předcházení konfliktů, jejich zvládnání a řešení, peace-keepingu a bezpečnosti ze dne 10. prosince 1999

¹⁸² FOX: *Intervention by Invitation...*, s. 831.

¹⁸³ shodně FAIX: *Law of Armed Conflict and Use of Force. Part One...*, s. 92.

ORAKHELASHVILI: *Changing Jus Cogens ...*, s. 167.

¹⁸⁴ MENCER: *K pojmu a podstatě ...*, s. 10.

¹⁸⁵ Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání ze dne 8. září 2011, s. 33.

¹⁸⁶ WIPPMAN: *Pro-Democratic Intervention...*, s. 810 - 814.

NOLTE: *Intervention by Invitation...*, s. 287.

¹⁸⁷ PERIŠIĆ: *Intervention by Invitation...*, s. 11.

¹⁸⁸ tamtéž, s. 12.

k ospravedlnění intervence již není možno vůbec brát za pravou a pro mezinárodní právo relevantní. Intervence ospravedlněná až následně tak bude porušením zákazu užití síly, přičemž souhlas dotčeného státu, který by vyloučil protiprávnost tohoto jednání, již není možno získat. Příkladem pozvání (resp. souhlasu), který je z časového hlediska již bezvýznamný, je následný souhlas s ozbrojenou intervencí armád Varšavské smlouvy a s následným pobytem sovětských vojsk na území Československa v roce 1968, který vyplývá z tzv. Moskevského protokolu¹⁸⁹, a následné bilaterální smlouvy týkající se pobytu sovětských vojsk na československém území.¹⁹⁰

¹⁸⁹ Protokol o jednání delegace SSSR a ČSSR ze dne 27. srpna 1968

¹⁹⁰ Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 11/1969 Sb., o Smlouvě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území Československé socialistické republiky

6. Intervence ECOWAS v Gambii v roce 2017

Díky své aktuálnosti a zároveň jisté výjimečnosti je intervence ECOWAS do Gambie v úvodu roku 2017 případem, který si v této práci zaslouží podrobnější rozbor, a tím zároveň umožní ilustrovat některá teoretická východiska intervence na pozvání ve střetu s reálnou praxí.

6.1. Skutkový děj

Od začátku šedesátých let až do poloviny let devadesátých vládl v Gambii autoritářský režim prezidenta Dawda Jawary, přičemž Gambie byla velice blízce provázána se svým větším sousedem, Senegalem. Po nekrvavém vojenském převratu se v roce 1994 chopil moci mladý poručík Yahya Jammeh. Jakožto jeden z vůdců dočasně vládnoucí vojenské rady byl po kontroverzní předvolební kampani a ještě kontroverznějších prezidentských volbách v roce 1996 zvolen do úřadu gambijského prezidenta. Takřka po celou dobu Jammehovy vlády bylo možno v gambijském politickém prostředí spatřovat demokratický deficit.¹⁹¹ Snad právě proto si svou funkci dokázal udržet až do roku 2017, přičemž uspěl ve volbách v letech 2001, 2006 a 2011. Z voleb konaných v roce 2016 však vyšel vítězně podnikatel a opoziční politik Adama Barrow.

Dne 2. prosince 2016, po zveřejnění volebních výsledků, se uskutečnil telefonický hovor mezi prezidentem Jammehem a jeho nově zvoleným nástupcem Barrowem, kdy prezident Jammeh pogratuloval Barrowovi k vítězství. Dne 5. prosince došlo ke zveřejnění opravených volebních výsledků, přičemž stále potvrzovaly vítězství Barrowa pouze s menším náskokem.

Dne 9. prosince vystoupil prezident Jammeh v televizi, kdy odmítl uznat výsledky voleb, zpochybnil řádnost volebního procesu a vyzval ke konání voleb nových. Následujícího dne došlo k rozmístění gambijské armády na checkpointy v ulicích velkých měst. Armáda následně převzala kontrolu i nad volebními komisemi. V zemi nastal široký odpor proti Jammehovu postoji, kdy se na stranu nově zvoleného prezidenta Barrowa postavila řada politických osobností, profesních komor či akademiků.

Jeho jednání rovněž vyvolalo reakce mezinárodního společenství, na podporu prezidenta Barrowa vystoupily ECOWAS (které jej uznalo za prezidenta Gambie dne 17.

¹⁹¹ HELAL: The ECOWAS Intervention in The Gambia – 2016..., s. 912.

prosince¹⁹²) Africká unie (12. prosince) i OSN.¹⁹³ Rada bezpečnosti OSN vydala dne 21. prosince stanovisko, ve kterém aprobovala postup ECOWAS i AU a vyzvala k předání prezidentského úřadu.¹⁹⁴ ECOWAS zaujal poměrně důrazný postoj, nicméně společně s AU zahájil kroky vedoucí ke řešení situace mediací. Ze strany ECOWAS bylo nicméně deklarováno, že ECOWAS přijme veškerá potřebná opatření k tomu, aby vynutilo prosazení výsledku voleb.¹⁹⁵ 23. prosince prohlásil předseda Komise ECOWAS, že pokud nebude v souladu s gambijskou ústavou dne 19. ledna 2017 předán prezidentský úřad do rukou prezidenta Barrowa, podniknou armády států ECOWAS pod vedením Senegalu ozbrojenou intervenci na území Gambie za účelem vynucení výsledku voleb.¹⁹⁶ V měsíci lednu došlo v Gambii k potírání nestátního rozhlasového vysílání a 17. ledna, den před koncem svého mandátu, vyhlásil prezident Jammeh v zemi výjimečný stav, který odůvodnil vměšováním zahraničních sil do vnitřních záležitostí Gambie.

Dne 19. prosince Adama Barrow složil na gambijské ambasádě v Dakaru v Senegalu, kam se uchýlil v obavě o svou bezpečnost, prezidentský slib a formálně se ujal úřadu prezidenta Gambijské republiky. V týž den byla Radou bezpečnosti OSN přijata rezoluce č. 2337, která vyjádřila podporu Barrowovi¹⁹⁷ i ECOWAS a nepřímo aprobovala vojenské řešení. Rada Bezpečnosti jednomyslně vyslovila ECOWAS uznání za jeho jednání směřující k prosazení vůle gambijského lidu. Uvedla však, že prvotně mají být využity politické prostředky¹⁹⁸, přičemž i vzhledem k tomu, že intervence ECOWAS nezbudila mezinárodní kontroverze, lze i s přihlédnutím k tomuto jazykovému vyjádření dovodit, že Rada bezpečnosti neměla zájem postavit se k ozbrojené intervenci negativně. Původní návrh rezoluce dokonce počítal s vyjádřením, že ECOWAS má postupovat se „všemi dostupnými prostředky“, což přímo implikuje nasazení ozbrojené síly. Takto přímé vyjádření však narazilo na odpor některých členů Rady bezpečnosti, jmenovitě Egypta, Ruska a Bolívie.

¹⁹² Závěrečné komuniké z 15. pravidelné schůze Úřadu hlav států a vlád Hospodářského společenství západoafrických států ze dne 17. prosince 2016

¹⁹³ HELAL: *The ECOWAS Intervention in The Gambia – 2016...*, s. 914.

¹⁹⁴ Stanovisko Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. S/PRST/2016/19 ze dne 21. prosince 2016

¹⁹⁵ *"The Authority shall take all necessary measures to strictly enforce the results of the 1st December 2016 elections"*

Závěrečné komuniké z 15. pravidelné schůze Úřadu hlav států a vlád Hospodářského společenství západoafrických států ze dne 17. prosince 2016

¹⁹⁶ FAUL, Michelle. Region to send in troops if Gambia president won't step down [online]. www.ctvnews.ca, 23. prosince 2016 [cit. 2. března 2019]. Dostupné na < <https://www.ctvnews.ca/world/region-to-send-in-troops-if-gambia-president-won-t-step-down-1.3215840>>.

HELAL: *The ECOWAS Intervention in The Gambia – 2016...*, s. 916.

¹⁹⁷ *"...Expresses its full support to the ECOWAS in its commitment to ensure, by political means first, the respect of the will of the people of The Gambia as expressed in the results of 1st December elections"*

Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. 2337 ze dne 19. ledna 2017

¹⁹⁸ *...by political means first...*

Zástupci Ruska a Velké Británie však přímo navrhli možnost využití institutu intervence na pozvání.¹⁹⁹

Prezident Barrow požádal ve svém inauguračním projevu ECOWAS, AU i OSN o provedení ozbrojené intervence na území Gambie a pomoc při ujmoutí se úřadu prezidenta.²⁰⁰ Takřka obratem začala vojenská operace Obnova demokracie, kdy armády Senegalu, Nigérie, Ghany, Mali a Toga vstoupily na území Gambie, a to jak za účasti pozemních vojsk, tak leteckých a námořních sil. Jammeh nicméně i přes tento fakt odmítl odstoupit, zatímco gambijské ozbrojené síly se přiklonily na stranu prezidenta Barrowa a odmítly se podílet na ozbrojených akcích proti vojskům ECOWAS. Teprve dne 21. ledna opustil Jammeh prezidentský úřad a odebral se do exilu. Prezident Barrow dne 26. ledna fakticky převzal moc nad Gambií, přičemž následně v zemi za účelem stabilizace situace zůstalo 2.500 vojáků ECOWAS.

6.2. Užití síly

Gambijský případ je pro právní vědu nesmírně zajímavým příkladem užití síly v mezinárodních vztazích. Patrně nelze mít pochybnost o tom, že situace, kdy ozbrojené síly několika států vstoupí na území státu jiného za cílem změny tamního vládnoucího režimu, bude užitím síly, jak jej předvídá čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Mnohem komplikovanější otázkou je, zda šlo o protiprávní užití síly, nebo šlo o některou z výjimek. Na věc lze nahlížet různými pohledy. Jedním z nich je názor, že mohlo jít o pro-demokratickou intervenci²⁰¹, nicméně mezinárodní právo není ustáleno na názoru, že by užití síly zaměřené na sesazení nedemokratického režimu a nastolení režimu vzešlého z demokratických voleb bylo legální.²⁰² Posuzování správnosti závěru o pro-demokratické intervenci však stojí mimo možnosti této práce a autor se na situaci v Gambii zaměří výlučně pohledem intervence na pozvání.

Státy ECOWAS nebyly k zásahu zmocněny Radou bezpečnosti a o sebeobraně nelze vůbec hovořit. Zajímavé však je, že Rada bezpečnosti nebyla k věci mlčenlivá a sama svým postupem přispěla ke kontroverznosti celého zásahu. Její postup je možno charakterizovat úslovím: vlk se nažral, ale koza zůstala celá. Za situace, kdy na hranicích Gambie již stály

¹⁹⁹ LEDERER, Edith M., UN adopts resolution backing Gambia's new President Barrow [online]. www.daytondailynews.com, 19. ledna 2017 [cit. 2. března 2020]. Dostupné na < <https://www.daytondailynews.com/news/adopts-resolution-backing-gambia-new-president-barrow/oeex7dMHIQdRmdde5iMddK//>>.

²⁰⁰ BABATUNDE: ECOWAS Intervention in Gambia..., s. 58.

²⁰¹ BABATUNDE: ECOWAS Intervention in Gambia..., s. 46.

²⁰² WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 799.

armády ECOWAS připraveny k invazi a kdy ECOWAS vydalo dne 17. prosince 2016 stanovisko, že prosazení výsledku voleb bude provedeno všemi dostupnými prostředky, což nelze vnímat než jako pohružku užitím síly²⁰³, přičemž tohoto si Rada bezpečnosti byla plně vědoma, se usnesla na tom, že ECOWAS v jeho úsilí podporuje, avšak dává přednost řešení „prvotně politickými prostředky“. Již v úvodu bylo poukázáno na fakt, že i přes to, že terminologie týkající se zákazu užití síly není užívána přesně, dává si Rada bezpečnosti pozor na to, aby užívala formulace, které nebudou danou situaci nijak eskalovat.²⁰⁴ Nelze tak mít za to, že toto vyjádření je pouhou náhodou, Rada bezpečnosti tak zcela promyšleně vyjádřila nepřímou podporu vojenskému řešení situace, či aspoň srozumění s tím, že k nasazení ozbrojených sil určitě dojde. Autor diplomové práce má k tomuto způsobu, jakým se může Rada bezpečnosti postavit k přímo k hrozícímu užití síly, důrazné výhrady, zvláště za situace, kdy již v prohlášení ECOWAS ze 17. prosince lze spatřovat nedovolenou výhrůžku užitím síly, které je sama o sobě protiprávní a vyloučení její protiprávnosti není možné, ani pokud by následné užití síly bylo legální intervencí na pozvání, a to především z časového hlediska, kdy žádné relevantní „pozvání“ nebo „souhlas poškozeného“ této výhrůžce užitím síly nepředcházelo a následné pozvání již žádnou relevanci mít nemůže.

6.3. Způsobnost k pozvání

Prezident Jammeh po celou dobu držel efektivní vládu nad Gambií včetně kontroly celého státního území. Lze mít pochybnosti o demokratickém způsobu jeho vládnutí i předchozích zvolení do funkce a lze jej označit za autoritářského vládce. Přesto však byl legitimním představitelem Gambie se všemi právy, které mu z tohoto titulu náležely. Dle mezinárodního práva nelze tento závěr zpochybnit.

Na druhé straně lze až do dne inaugurace nově zvoleného prezidenta Barrowa označit jako představitele opozice. Zvláště v mezidobí mezi jeho zvolením a nástupem do funkce se nicméně v zemi vzedmulo rozsáhlé opoziční hnutí na jeho podporu.

Zajímavá situace nastává dne 19. ledna 2017. V souladu s národním právem skončil předchozího dne mandát prezidenta Jammeha, jehož další vládnutí již nemá legální podklad. Přesto však Jammeh úřad neopouští a stále zemi i její ozbrojené síly efektivně kontroluje. V Senegalu skládá přísahu prezident Barrow, který se tak z pohledu národního práva stává

²⁰³ HELAL, Mohamed. Crisis in The Gambia: How Africa is Rewriting Jus ad Bellum [online]. opiniojuris.org, 24. ledna 2017 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <<http://opiniojuris.org/2017/01/24/crisis-in-the-gambia-how-africa-is-rewriting-jus-ad-bellum/>>.

²⁰⁴ KLABBERS: Intervention, armed intervention..., s. 488 - 506.

prezidentem Gambie, ale zcela postrádá jakoukoliv efektivní moc a kontrolu nad státem. Oproti Jammehovi však má demokratický podklad.

Přesto je obtížné vnímat prezidenta Jemmeha a jeho režim dosud podporovaný armádou a ovládající celou Gambii jako opozici, která svou činností vystupuje proti legitimní vládě státu. Rozdíly oproti ozbrojeným skupinám na toyotách v Sýrii nebo Contras v Nikaragui jsou patrné na první pohled. Reálně proti sobě stojí dvě vlády, jejichž „význam“ je nutno vyvážit.

Prezident je nepochybně subjektem, jemuž svědčí domněnka, že vyjadřuje autonomní vůli státu, resp. vlády. V konkrétním případě Barrowa však je třeba mít tuto domněnku za vyvrácenou. Barrow složil prezidentský slib v exilu, a i přes podporu části domácí politické scény, obyvatelstva i mezinárodního společenství nemohl z tohoto titulu nikdy představovat státní moc, natož státní moc efektivní.²⁰⁵ Násilně sesazená vláda, jež se uchýlí do exilu, si svůj status legitimní vlády uchovává, i když efektivní kontrolu ztratí, jde však o rozdílný případ. Barrow vládu nikdy nepředstavoval a nikdy nereprezentoval Gambii v mezinárodních vztazích, nikdy nekontroloval ani část gambijského území. Teprve po jeho skutečném dosazení do úřadu se dá hovořit o tom, že se stal představitelem vlády. Status „vlády v exilu“ mu však k 19. lednu 2017 přiznán být nemůže.²⁰⁶ V tomto ohledu ustupuje hledisko demokratičnosti, o kterém u něj není pochyb, hledisku efektivity. Mezinárodní společenství jej za prezidenta uznalo, nicméně bylo si vědomo faktu, že moc musí být teprve předána. Prezident Barrow tak neměl způsobilost pozvání učinit²⁰⁷ a intervence provedená na tomto podkladu, byť zaměřená na převzetí moci z rukou nedemokratického režimu, není přípustná.²⁰⁸ Přípustnost intervence na pozvání by znamenala obecné přijetí „demokratičnosti“ jako kritéria, které je pro intervenci na pozvání relevantní, toto by však nebylo v souladu se soudobým mezinárodním právem.²⁰⁹

6.4. Časové hledisko

Relevantní pozvání, na jehož základě může být intervence provedena, musí být dáno předem. Z výše uvedených faktů vyplývá, že ECOWAS poprvé pohrozilo Gambii užitím ozbrojené síly dne 17. prosince 2016, přičemž k tomuto dni se již ozbrojené síly Senegalu

²⁰⁵ HELAL: The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016..., s. 922.

²⁰⁶ tamtéž

²⁰⁷ BABATUNDE: ECOWAS Intervention in Gambia..., s. 59.

²⁰⁸ WIPPMAN: Pro-Democratic Intervention..., s. 799.

HELAL: The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016..., s. 922.

²⁰⁹ HELAL: The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016..., s. 922.

a dalších zemí připravovaly k provedení invaze. Pozvání učinil prezident Barrow až dne 19. ledna 2017 při složení prezidentského slibu a téhož dne invaze začala.

Je tedy nepochybné, že není z časového hlediska možno intervenci do Gambie ospravedlnit pozváním prezidenta Barrowa. Před nástupem do prezidentského úřadu, tedy před 19. lednem, nebyl úřadujícím prezidentem a i k předmětnému dni mu chyběla způsobilost pozvání učinit. ECOWAS (a zejména Senegal) však podnikalo kroky směřující k provedení invaze již dříve, a dokonce přímo porušilo mezinárodní právo hrozbou užití síly již 17. prosince 2016.²¹⁰ ECOWAS se tak zbavilo možnosti legitimizovat invazi předchozím souhlasem, který mu nemohl být zvoleným, ale k pozvání nezpůsobilým prezidentem dán. Zároveň následný souhlas nemůže ospravedlnit předchozí hrozbu užití síly.

Na důležitosti časového hlediska je nutno bezpodmínečně trvat, neboť k vůli vlády vyjádřené pozdě není možno přihlédnout, neboť již existuje důvodná pochybnost o autonomii této vůle. Jednání ECOWAS předcházející pozvání prezidenta Barrowa tak znehodnocuje autonomii jeho vůle. Otázka jeho samotné způsobilosti pozvání dát k 19. lednu je problémem sama o sobě.

Samotný fakt, že není splněna časová podmínka dostačuje k přijetí závěru, že invazi ECOWAS do Gambie nelze ospravedlnit skrz užití institutu intervence na pozvání.

6.5. Závěr

Po zvážení situace, tak je třeba dojít k závěru, že v Gambii v roce 2017 nemohlo dojít k intervenci ECOWAS, která by byla ospravedlnitelná souhlasem prezidenta Barrowa a to především z důvodu nedostatečné způsobilosti prezidenta Barrowa toto pozvání učinit a dále z důvodu nesplnění časové podmínky a související pochybnosti o autonomii vůle. Pozice mezinárodního společenství však naznačuje, že i přesto nemá s takovou intervencí praxe problém. Stálo by tedy za zhodnocení, zda lze intervenci ospravedlnit na jiném podkladě, především zhodnotit, zda může jít o tzv. pro-demokratickou intervenci. Praxe dosazování demokraticky zvolených vlád do úřadu za použití ozbrojené síly sousedních států je v africkém prostředí totiž poměrně běžná a je rovněž předmětem řady akademických prací. Nepochybně tedy bude častá i v budoucnu a je otázkou, jaký z této praxe vyvodí jurisprudencí vývoj.

²¹⁰BABATUNDE: ECOWAS Intervention in Gambia..., s. 59 - 60.

7. Závěr

Intervence na pozvání byla v práci zasazena do relevantního právního rámce, tedy jako výjimka ze zákazu užití síly. O některých aspektech zákazu užití síly a jeho výkladu bylo autorem pojednáno a byly předloženy relevantní teze, které se prací jako celkem dále prolínají. Především šlo o posouzení šíře aplikace zákazu užití síly a zvážení, zda může intervence na pozvání dopadat mimo jeho režim, na což bylo odpovězeno negativně, a dále šlo o vypořádání se s otázkou kogentnosti zákazu užití síly a dopadu na intervenci na pozvání, přičemž bylo zjištěno, po porovnání různých teoretických náhledů, že kogentnost zákazu užití síly, není na překážku využití institutu intervence na pozvání, která se tak může jako výjimka v rámci zákazu užití síly v soudobém mezinárodním právu uplatnit.

V souvislosti s právním rámcem byla nalezena rozšířená terminologická nejasnost v samotném názvu institutu.

S využitím soudobé mezinárodní praxe a široké škály literatury, která nabízela několik odlišných pohledů, bylo v práci prokázáno, že subjektem způsobilým učinit pozvání je takřka za všech okolností vláda, nicméně nikdy ne opozice stojící proti této vládě. Nebylo shledáno, že by nikaragujský závěr Mezinárodního soudního dvora byl soudobým mezinárodním právem překonán. Bylo poukázáno na tendence, které se snaží do problematiky vkládat kvalitativní kritéria efektivní kontroly, uznání vlády či demokracie. V této souvislosti je třeba mít na paměti, že neexistuje jasný konsenzus na vyvážení těchto kritérií vzájemně, popř. na míře jejich relevance pro intervenci na pozvání a všechny závěry autora tak nemusí být obecně přijaty. Jurisprudence s těmito kvalitativními faktory v současné době pracuje, není je možno přehlížet a v budoucnu pravděpodobně dojde k přehodnocení nikaragujského závěru a většímu zohlednění těchto hledisek při posuzování legality intervence na pozvání. Intervence budou probíhat i bez toho, aby byly precizně odůvodněny dle závěrů soudobé jurisprudence, teorie však bude mít problém dostatečně aktivně na překotný vývoj reagovat. Intervence na pozvání bude stále využívaným institutem a věda se jí bude stále věnovat - názory se však budou tříštit, čehož jsme svědky již dnes, a nalézat jejich vzájemný konsenzus bude stále a stále těžší. Obyčejová norma zákazu užití síly nepochybně projde dalším vývojem, který legální možnosti užití síly rozšíří. Autor nabízí pohled, který nepřikládá přílišnou váhu demokratickému podkladu vlády a zohledňuje spíše efektivní kontrolu a „uznání“ vlády ze strany mezinárodního společenství. Jde však jen o jeden z mnoha názorů a řada autorů by na věc pohlížela odlišně, ne však nutně ve výsledku rozporně. V soudobém mezinárodním právu lze nalézt až „násilné“ tendence, které se snaží do problematiky stále

více a více vkládat hledisko hodnocení demokratičnosti vlády. Vývoj náhledů na způsobilost k pozvání bude třeba v příštích letech stále více a více sledovat, je možné, že se závěry této práce do budoucna potvrdí, ale lze stejně reálně očekávat, že jurisprudencí půjde zcela jinou cestou.

Prostor byl věnován i podstatě samotného pozvání. Zde byla zdůrazněna velká volnost, co se týče výběru formy zvacího aktu a naopak přísnost, která se týká časového hlediska pozvání, jež musí být učiněno předem a dále bylo poukázáno na chybnou praxi, která se týká užívání obecného zmocnění k intervenci v budoucnu. Takováto mezistátní praxe byla sledována jako rozporná s mezinárodním právem.

Bohužel díky rozsahu práce nebylo možno pojednat o dalších tématech nebo lépe a podrobněji rozvinout naznačené teze. Namátkou lze poukázat na to, že by se dala lépe rozvinout povaha souhlasu podle čl. 20 Návrhu článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání, značný rozsah by mohl být věnován kvalitativním kritériím vlády se zvláštním ohledem na rozbor a povahu „uznání“ vlády, podrobněji by mohla být zpracována problematika vztahu intervence na pozvání a zákazu užití síly, prostor mohl být věnován vztahu s pro-demokratickou intervencí atd. Rozsah práce je nicméně omezený a neumožnil vše podrobně zodpovědět. Není divu. Rozsah materie je tak široký, že může být předmětem i habilitační práce, což ostatně prokázal už prof. Nolte, jehož habilitační práce *Eingreifen auf Einladung* z roku 1998 týkající se tématu, byla bohužel sepsána v německém jazyce, jímž autor práce nevládne, a proto z ní nemohl čerpat.

Teoretické poznatky byly využity při praktické analýze reálného případu, a to intervenci armád států ECOWAS v Gambii na pozvání nově zvoleného prezidenta Adama Barrowa v roce 2017. I přes řadu mnohem známějších situací (např. konflikt v Sýrii) byl zvolen gambijský případ, a to především proto, že nejde o příklad učebnicový, naopak je v řadě ohledů kontroverzní. I přesto, že je tato intervence na pozvání rozporná s normami mezinárodního práva, nevzbuzuje mezi státy negativní ohlasy a byla bez výraznější kritiky státy přijata jako fakt. Podrobnější právní rozbor situace za účelem posouzení jeho souladnosti s mezinárodním právem se tak přímo nabízel jako přílehlavý materiál pro tuto práci, která se soustředí především na současný praktický náhled na intervenci na pozvání a nikoliv „prázdný“ akademický výklad. Byla předložena řada argumentů dokazujících, že jak už bylo předneseno, intervence v Gambii není ospravedlnitelná jako legální intervence na pozvání. Je však možné, že tento precedent bude startovní čarou vzniku nových obyčejových pravidel, které budou daleko liberálnější než ty soudobé a v historickém nadhledu nebudou mít budoucí

odborníci pochybnosti o legalitě této intervence. S tím souvisí narůstající trend vnášení hlediska demokratičnosti.

Autor věří, že práce poskytuje relevantní obecný náhled na soudobý stav institutu intervence pozvání, který dosud v českém prostředí chyběl, a jako taková bude české jurisprudenci přínosná. Přáním autora by bylo, aby se tomuto tématu česká právní věda více věnovala a přispěla tak k bohatosti diskuze, která je v zahraničí ohromně rozsáhlá.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

DAVID, Eric. Internal (Non-International) Armed Conflict. In CLAPHAM, Andrew, Paola GAETA (Ed.). The Oxford handbook of international law in armed conflict. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 353 - 362.

DISTEFANO, Giovanni. Use of Force. In CLAPHAM, Andrew, Paola GAETA (Ed.). The Oxford Handbook of International Law in Armed Conflict. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 545 - 573.

FAIX, Martin. Law of Armed Conflict and Use of Force. Part one. Securing International Peace and Security: International Law on the Use of Force. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 115 s.

FOX, Gregory H. Intervention by Invitation. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 816 - 840.

GRAY, Christine. International Law and the Use of Force. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. 455 s.

HELAL, Mohamed. The ECOWAS Intervention in The Gambia - 2016. In RUYS, Tom, CORTEN, Olivier. The Use of Force in International Law. A Case-based Approach. Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 912 - 932.

KLABBERS, Jan. Intervention, Armed Intervention, Armed Attack, Threat to Peace, Act of Aggression and Threat or Use of Force: What's the Difference?. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 488 - 506.

KUNIG, Philip. Intervention, Prohibition of. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 289 - 300.

MAGIERA, Siegfried. Governments. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 563 - 569.

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551 s.

MARAUHN, Tillo, NTHOUBANDI, Zacharie F. Armed Conflict, Non-International. In LACHENMANN, Frauke, WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). The Law of Armed Conflict and the Use of Force: The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 58 - 70.

NOLTE, Georg. Intervention by Invitation. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 282- 289.

ORAKHELASHVILI, Alexander. Changing Jus Cogens Through State Practice? The Case of Prohibition Of the Use of Force and its Exceptions. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford

Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 157 - 175.

SIMMA, Bruno a kol. The Charter of the United Nations: a Commentary. Volume I. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2012, 1236 s.

SCHRIJVER, Nico. The Ban of the Use of force in the UN Charter. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 465 - 487.

WAIBEL, Michael. The Corfu Chanell case. In WOLFRUM, Rüdiger (Ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 792 - 797.

WIPPMAN, David. Pro-Democratic Intervention. In WELLER, Marc (Ed.). The Oxford handbook of the use of force in international law. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 798 - 815.

Odborné časopisy

COX, Rory. Expanding the History of the Just War: The Ethics of War in Ancient Egypt. International Studies Quarterly, 2017, roč. 61, č. 2, s. 371 – 384.

D'AMATO, Anthony. There is No Norm of Intervention or Non-Intervention in International Law. International Legal Theory, 2001, roč. 7, č. 1, s. 39 - 45.

DE WET, Erica. The Modern Practice of Intervention by Invitation in Africa and Its Implications for the Prohibition of the Use of Force. The European Journal of International Law, 2016, roč. 26, č. 4, s. 979 - 998.

FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. International Law on the Use of Force: Need for Methodological Debate. Czech Yearbook of Public and Private International Law, 2018, č. 9, s. 95 - 110.

FICHLER, Jan. Operace Serval 2013: Nasazení francouzské armády v Mali. Vojenské rozhledy, 2019, roč. 22 (54), č. 2, s. 133 – 149.

GREEN, James A.. Questioning the Preemptory Status of the Prohibition of the Use of Force. Michigan Journal of International Law, 2011, roč. 32, č. 2, s. 215 – 257.

HEFFES, Ezequiel. FRENKEL, Brian E.. The International Responsibility of Non-State Armed Groups: In Search of the Applicable Rules. Goettingen Journal of International Law, 2017, roč. 9, č. 1, s. 39 - 72.

KOHEN, Marcelo. The Principle of Non-Intervention 25 Years after the Nicaragua Judgement. Leiden Journal of International Law, 2012, roč. 25, č. 1, s. 157 – 164.

MENCER, Gejza. K pojmu a podstatě intervence na pozvání. Acta facultatis iuridicae universitatis Comeniae, 1969, č. 13, s. 2 - 14.

POTOČNÝ, Miroslav. Kodifikace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy vstupuje do závěrečné fáze. Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations, 1969, roč. 4, č. 3, s. 10 – 18.

SHEN, Jianming. The Non-Intervention Principle and Humanitarian Intervention under International Law. *International Legal Theory*, 2001, roč. 7, č. 1, s. 9 - 37.

VISSER, Laura. May the Force Be with You: The Legal Classification of Intervention by Invitation. *Netherlands International Law Review*, 2019, roč. 22, č. 6, s. 21 – 45.

ZBOŘIL, František. Zásada nepoužití síly jako jedna z hlavních zásad soudobého mezinárodního práva. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Iuridica*, 1999, č. 1, s. 183 – 193.

Internetové zdroje

BABATUNDE, Elkanah. ECOWAS Intervention in Gambia: A Case Study of International Law on the Use of Force [online]. www.researchgate.net, leden 2017 [cit. 3. března 2020]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/320464619_ECOWAS_Intervention_in_Gambia_A_Case_Study_of_International_Law_on_the_Use_of_Force>.

ČTK/AP. Syrskou opoziční koalici uznala už stovka států. K vojenské pomoci se nikdo nezavázal [online]. ihned.cz, 12. prosince 2012 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <<https://ihned.cz/svet-blizky-vychod/c1-58956230-syrskou-opozicni-koalici-uznala-uz-stovka-statu-k-vojenske-pomoci-se-nikdo-nezavazal>>.

DUBAY, Carolyn A. A Refresher on the Principle of Non-intervention [online]. www.judicialmonitor.org., 2014 [cit. 27. prosince 2019]. Dostupné na <http://www.judicialmonitor.org/archive_spring2014/generalprinciples.html#top>.

FAUL, Michelle. Region to send in troops if Gambia president won't step down [online]. www.ctvnews.ca, 23. prosince 2016 [cit. 2. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ctvnews.ca/world/region-to-send-in-troops-if-gambia-president-won-t-step-down-1.3215840>>.

HELAL, Mohamed. Crisis in The Gambia: How Africa is Rewriting Jus ad Bellum [online]. opiniojuris.org, 24. ledna 2017 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <<http://opiniojuris.org/2017/01/24/crisis-in-the-gambia-how-africa-is-rewriting-jus-ad-bellum/>>.

HUSBY, Tristan K. Justice and the Justification of War in Ancient Greece: Four Authors [online]. www.conncoll.edu., květen 2009 [cit. 4. prosince 2019]. Dostupné na <<https://digitalcommons.conncoll.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=classicshp>>.

KINACIOGLU, Müge. The Principle of Non-intervention at the United Nations: The Charter Framework and the Legal Debate [online]. sam.gov.tr., 2005 [cit. 4. února 2020]. Dostupné na <<https://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/Muge-Kinacioglu.pdf>>.

LEDERER, Edith M., UN adopts resolution backing Gambia's new President Barrow [online]. www.daytondailynews.com, 19. ledna 2017 [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<https://www.daytondailynews.com/news/adopts-resolution-backing-gambia-new-president-barrow/oeex7dMHIQdRmdde5iMddK//>>.

PERIŠIĆ, Petra. Intervention by Invitation – When Can Consent from a Host State Justify Foreign Military Intervention? [online]. <http://www.researchgate.com>, prosinec 2019 [cit. 20. března 2020]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/337969766_Intervention_by_Invitation_-_When_Can_Consent_from_a_Host_State_Justify_Foreign_Military_Intervention>.

PUSTORINO, Pietro. The Principle of Non-intervention in Recent Non-international armed conflicts [online]. <http://www.qil-qdi.org>, srpen 2015 [cit. 4. února 2020]. Dostupné na <<http://www.qil-qdi.org/principle-non-intervention-recent-non-international-armed-conflicts/>>.

MVČK. How is the Term "Armed Conflict" Defined in International Humanitarian Law? [online]. www.icrc.org, březen 2008 [cit. 11. března 2020]. Dostupné na <<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>>.

NOVÁKOVÁ, Lenka, Vláda schválila vyslání 50 policistů do Maďarska [online]. www.mvcr.cz, 2015 [cit. 27. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-vyslani-50-policistu-do-madarska.aspx>>.

NUSSBERGER, Benjamin. Post-Election Crisis in The Gambia, the Security Council and the Threat of the Use of Force [online]. www.ejiltalk.org, únor 2017 [cit. 12. února 2020]. Dostupné na <<https://www.ejiltalk.org/post-election-crisis-in-the-gambia-the-security-council-and-the-threat-to-use-force/>>.

TALMON, Stefan. Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People [online]. www.ssrn.com, květen 2013 [cit. 9. února 2020]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2227615>.

VISSER, Laura. Russia's Intervention in Syria [online]. www.ejiltalkr.org, září 2015 [cit. 18. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.ejiltalkr.org/russias-intervention-in-syria/>>.

Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouva č. 126/1929 Sb. z. a n., „Kellogův pakt“

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 30/1947 Sb., o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 11/1969 Sb., o Smlouvě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území Československé socialistické republiky

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu ze dne 4. září 1987

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb., o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 91/2002 Sb. m. s., o Smlouvě mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb. m. s., o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

Charta Organizace amerických států podepsaná v Bogotě dne 30. dubna 1948

Charta Organizace africké jednoty podepsaná v Addis Abebě dne 25. května 1963

Pakt Ligy arabských států podepsán v Káhiře dne 22. května 1945

Zakládací akt Africké unie podepsaný v Lomé dne 11. července 2000

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkajícím incidentu v průlivu Korfu (Spojené království Velké Británie a Severního Irska v. Albánie), ze dne 6. ledna 1949

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkajícím se vojenských a polovojenských aktivit na území a proti Nikaragui (Nikaragua v. Spojené státy americké), ze dne 27. června 1986

Rozsudek Mezinárodního soudního dvora v případě týkajícím ozbrojených aktivit na území Konga (Demokratická republika Kongo v. Uganda), ze dne 19. prosince 1995

Rozhodnutí mezinárodních trestních soudů

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii o předběžném odvolání obhajoby pro nedostatek pravomoci soudu ze dne 2. října 1995, případ Prokurátor v. Duško Tadić

Dokumenty Organizace spojených národů

Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů č. 2131 - „Deklarace o nepřípustnosti intervence ve vnitřních záležitostech států a o ochraně jejich nezávislosti a suverenity“ ze dne 21. prosince 1965

Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů č. 2625 - „Deklarace o principech mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy“ ze dne 24. října 1970

Rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. 2337 ze dne 19. ledna 2017

Stanovisko Rady bezpečnosti Organizace spojených národů č. S/PRST/2016/19 ze dne 21. prosince 2016

Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání vypracovaný Komisí Organizace spojených národů pro mezinárodní právo v roce 2001 s komentářem

Jiné mezinárodněprávní dokumenty

Závěrečné komuniké z 15. pravidelné schůze Úřadu hlav států a vlád Hospodářského společenství západoafrických států ze dne 17. prosince 2016

Protokol hlav států a vlád Hospodářského společenství západoafrických států týkající se mechanismu pro předcházení konfliktů, jejich zvládnání a řešení, peace-keepingu a bezpečnosti ze dne 10. prosince 1999

Protokol o jednání delegace SSSR a ČSSR ze dne 27. srpna 1968

Usnesení Institutu pro mezinárodní právo týkající se soudobých problémů s užitím síly v mezinárodním právu - vojenská asistence na vyžádání, ze dne 8. září 2011

Přednášky a projevy

REDAELLI, Chiara. Military Interventions in Internal Conflicts upon Invitation of the Government: A Talk by Dr. Chiara Redaelli [online]. Cambridge: Harvard Law School, 21. března 2019. Záznam dostupný z: https://www.youtube.com/watch?v=ArjLLEF_-6E

Projev ministra zahraničí Československé socialistické republiky Jiřího Hájka přednesený Radě bezpečnosti OSN dne 24. srpna 1968. Text dostupný z: <https://temata.rozhlas.cz/projev-jiriho-hajka-v-rade-bezpecnosti-osn-7965767>

Vysokoškolské kvalifikační práce

HAMBÁLEK, Jiří. Legalita vojenského zásahu během občanské války v Jemenu. Praha. 2019. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Vedoucí práce Veronika Bílková.

LEVIN, Frida. Legal but Illegitimate Interventions. Legitimacy of Governments and Intervention by Invitation under International Law. Lund. 2019. Diplomová práce. Lunds universitet. Juridiska fakulteten. Vedoucí práce Valentin Leutner.

TUURA, Heini, The Ambivalence of Armed Intervention by Invitation: Caught Between Sovereign and Global Interests. Helsinki. 2019. Disertační práce. Helsingin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta

Seznam klíčových slov / Keywords

Klíčová slova

Intervence na pozvání, užití síly, zákaz užití síly, intervence, ozbrojená intervence, ius ad bellum, zásada nevměšování, mezinárodně protiprávní jednání, výjimky ze zákazu užití síly, pozvání, souhlas, okolnost vylučující protiprávnost

Keywords

Intervention by invitation, Use of force, Prohibition of Use of Force, Intervention, Armed Intervention, Jus ad Bellum, Principle of Non-intervention, Internationally wrongful acts, Exception to the prohibition of use of force, Invitation, Consent, Circumstance precluding wrongfulness

Shrnutí / Summary

Shrnutí

Tato diplomová práce vnáší do české právní vědy téma intervence na pozvání jakožto vysoce aktuální výjimky ze zákazu užití síly. Za využití převážně anglicky psané literatury shrnuje podstatný obsah intervence na pozvání, přináší její popis a předkládá náhled současného mezinárodního práva na tento institut. Zvláštní pozornost je věnována způsobilosti vlády pozvání učinit a samotnému významu „pozvání“. Z hlediska intervence na pozvání práce hodnotí invazi států ECOWAS do Gambijské republiky v roce 2017

Summary

The diploma thesis brings the topic of intervention by invitation into the range of Czech jurisprudence. The intervention by invitation is a frequently used exception to the prohibition of the use of force. The intervention by invitation is described using contemporary English-written sources. The thesis includes an analysis of all substantial components of the intervention by invitation based on the perspective of contemporary international law. The thesis also puts significant attention to the capacity of a government to invite foreign armed forces and to the nature of "invitation" as a conduct. The theoretical basis is applied to the 2017 ECOWAS invasion to the Republic of Gambia.